

Sonja Lilius

2.8.2022

Sosiaali- ja terveysministeriölle
kirjaamo.stm@gov.fi

Melan lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain, turkistuottajien lomituspalvelulain, poronhoitajien sijaisavusta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Asian numero

VN/8515/2019

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta (Mela) lausuntoa yllä mainitussa asiassa.

Esityksessä ehdotetaan tehtävän muutoksia erityisesti uudistuvasta Euroopan unionin maatalousalan valtioneuvoston päätöksestä johtuen. Lisäksi ehdotetaan muutettavan käsitteistöä, lomituspalvelujen myöntämisen yleisiä edellytyksiä sekä takaisinperintää koskevaa sääntelyä. Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi ne perusteet, joilla sijaisapumaksu nykyisin määräytyy. Lisäksi lomituspalvelulakeja ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi osittain.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalveluista

Lain soveltamisalaan, käsitteistöön ja pykälänumerointiin ehdotettavat muutokset ja Melan tietojärjestelmä

Mela kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesitykseen. Mela lomituspalvelulainsäädännön keskeisenä toimeenpanijana painottaa lausunnossaan toimeenpanonäkökulmaa. Osin ehdotettavat muutokset johtuvat EU-lainsäädännöstä, mutta lakiesitys sisältää paljon muitakin muutosehdotuksia ja on laajentunut sisällöllisesti yli 200-sivuiseksi lakipaketiksi. Lakiesitys on sinänsä hyvin kirjoitettu ja huolellisesti laadittu. Lakiehdotuksen aikataulu on kuitenkin tiukka ja asettaa Melalle valtakunnallisen tietojärjestelmän toimeenpanijana valtavasti haasteita toteuttaa kaikki muutokset.

Yleisenä kommenttina toteamme alkuun, että lakiin on tehty useita teknisluonteisia käsitteistöön, kirjoitusasuun sekä pykälänumerointiin liittyviä muutoksia, jotka tulevat aiheuttamaan paljon muutostarpeita Melan ylläpitämään lomitusetietojärjestelmään ja olemassaoleviin päätöspohjiin. Lisäksi lomitusetuasetuksessa olleiden säännöksiä sanamuotoa on muutettu ja sääntely osin nostettu lain tasolle. Lain voimaantuloajankohta huomioon ottaen Mela esittää harkittavaksi, onko välttämätöntä tehdä tässä lakiesityksessä tällaisia teknisluonteisia ja pykälänumerointiin liittyviä muutoksia, kun lakiin ollaan kuitenkin tekemässä laajempaa kokonaisuudistusta vuonna 2026. Edellä mainittujen teknisluonteisten muutosten lisäksi kotieläinyksiköiden määräytymistä ja eri hintaisia valvontakäyntejä koskevat muutokset tulevat aiheuttamaan suurta muutostarvetta nykyiseen tietojärjestelmään. Ehdotetuista muutoksista aiheutuu toimeenpanokustannuksia varsin lyhytaikaiseen tarpeeseen, koska kokonaisuudistus ja uusi tietojärjestelmä ovat kuitenkin tulossa muutaman vuoden sisällä. Alkuperäisenä ajatuksena vuoden 2023 lainmuutoksille oli kuitenkin toteuttaa vain välttämättömiksi katsotut EU-lainsäädännöstä johtuvat muutokset.

Sonja Lilius

2.8.2022

Syksyllä 2022 on tarkoitus antaa eduskunnalle esitys lomitussjärjestelmään vuodesta 2026 lukien tulevista muutoksista ja lainsäädäntö on tarkoitus kirjoittaa kokonaan uudelleen. Mela esittää harkittavaksi, että edellä selostetut muutokset toteutettaisiin vasta tässä vaiheessa. Tämä vähentäisi selkeästi nykyiseen tietojärjestelmään kohdistuvaa muutostarvetta.

Järjestelmän piiriin pääsemisen yleiset edellytykset

Lomituspalvelujen saaminen edellyttää, että maatalousyrittäjällä on pakollinen työeläkevakuutus joko maatalousyrittäjän eläkelain tai yrittäjän eläkelain nojalla tai että hän muutoin kuin ikänsä puolesta täyttäisi MYEL- tai YEL vakuuttamisen edellytykset. Tämä on Melan käsityksen mukaan toimiva ja tarkoituksenmukainen rajausta ottaen huomioon, että kysymyksessä on yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvä hyvinvointipalvelu.

Päätoimisuusvaatimuksen poistuminen helpottaa järjestelmän toimeenpanoa ja lisää kotieläintuottajien keskinäistä yhdenvertaisuutta ja pidämme ehdotusta kannatettavana.

Lomituspalvelujen saamiseen liittyvät uudet rajaukset

Lomituspalvelujen osalta iso muutos koskee hevostiloja, koska jatkossa vain hevoskasvatusta harjoittava tila voi olla palvelujen piirissä. Lakiesityksen perustelujen perusteella lomituspalveluja ei saisi kuin hevoskasvatukseen, ei hevosenlihan tuotantoon. Säännöksissä ei tätä toisaalta ole suoraan poissuljettu, vaan on määritelty ainoastaan ne hevoset, jotka voidaan huomioida hevosina lomituspalvelulaissa ja toisaalta edellytetään, että kysymyksessä on kotieläintuotanto. Hevosenlihantuotanto olisi kuitenkin maatalouden alkutuotantoa EU:n säännösten mukaan. Kotieläintuotantoa koskevassa määritelmäsäännöksessä kotieläintuotantona pidetään säännöksessä mainittujen eläinten tuotantoa, joka ainakin muiden säännöksessä lueteltujen eläinten osalta sisältää myös lihantuotannon. Käsityksemme mukaan perustelut ovat siten säännöstä tiukemmat.

Muutoksen myötä arvioidaan palvelujen piiristä jäävän pois noin 300 hevostilaa ja noin 350 henkilöä. Muutos johtuu EU-lainsäädännöstä. Lakiin ehdotetussa määritelmässä hevosella tarkoitetaan edellisen 30 kuukauden aikana vähintään kerran siennettyä, astutettua tai varsonutta tammaa, vastaavan jakson aikana vähintään kerran siitokseen käytettyä oria ja vastaavan jakson aikana syntynyttä varsaa. Mela toteaa, että EU-lainsäädännön johdosta lomitussjärjestelmässä tarkoitettujen hevosten määritelmä on tarpeen lainsäädännössä, koska palvelua ei enää anneta ravi- ja ratsuhevosten hoitamiseen. Käytännön toimeenpanossa ehdotetun määritelmän noudattamisen seuranta voi kuitenkin olla haasteellista ja edellyttää myös maatalousyrittäjältä tarkkaa kirjanpitoa astutuksista ja varsomisista. Esitämme harkittavaksi määritelmää, jossa pois suljettaisiin lomituspalvelujen piiristä ravi- ja ratsuhevosten hoito.

Sonja Lilius

2.8.2022

Kotieläinten hallintaoikeus ja lomituspalvelujen saaminen tilanteessa, jossa yrittäjän MYEL-vakuutusedellytys ei työkyvyttömyyden johdosta täyty

Ehdotetun uuden 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan maatalousyrityksen kotieläintuotantoon kuuluvien eläinten hallintaoikeus on oltava maatalousyrityksellä tai 1 kohdassa tarkoitettulla maatalousyrittäjällä. Lomituspalvelulain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa todetaan, että maatalousyrityksen kotieläintuotantoon kuuluvista maatalousyrityksen hallinnassa tai 1 kohdassa tarkoitettujen edellytykset täyttävän maatalousyrittäjän hallinnassa olevista eläimistä muodostuu vähintään yhdeksän kotieläinyksikköä. Vaatimus on uusi, ja tiloilla, joissa harjoitetaan toimintaa, jossa eläimet siirtyvät tilapäisesti toisen maatalousyrittäjän hallintaan, ehdotus voi aiheuttaa tarvetta tehdä hallintaoikeuden siirtämistä koskevia vuokrasopimuksia.

Perusteluissa todetaan sivulla 31, että "jatkossa kotieläinten tulisi olla sellaisia eläimiä, joiden haltija on maatalousyritys tai maatalousyrittäjä, joka täyttää lomituspalvelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen edellytykset. Jatkossa paikallisyksiköillä tulisi olla lomituspalveluja myöntäessään käsitys eri kotieläinten haltijoista. Vaikka ehdotetun pykälän 1 momentin 3 kohta mahdollistaisi sen, että lomituspalveluilla hoidettavien kotieläinten hallintaoikeus voi olla erilaisilla henkilöillä, joissakin tapauksissa paikallisyksiköt todennäköisesti erottelisivat jotkut kotieläimet muiden kuin lomittajan hoidettavaksi, koska kotieläinten hallintaoikeus olisi muulla kuin ehdotetun 3 pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla taholla."

Mela toteaa, että osakeyhtiömuotoisessa toiminnassa eläimet ovat todennäköisesti osakeyhtiön omistuksessa ja hallinnassa. Muissa toimintamuodoissa ne useimmiten omistaa luonnollinen henkilö. Lähtökohtaisesti omistajalla on hallintaoikeus, ellei sitä ole erikseen siirretty muulle henkilölle. Eläin voi olla myös yhteisomistuksessa. Tällöin ilmeisesti joudutaan tekemään ko. eläintä koskeva hallintasopimus MYEL- tai YEL-vakuutetulle yrittäjälle, jotta yhteisomistuksessa oleva eläin voitaisiin laskea mukaan maatalousyrityksen kotieläinyksiköihin, jos omistajapiirissä on henkilö, joka ei täytä ehtoja tai ole mukana yritystoiminnassa. Jos kyseessä on puolisoiden yhteiseen lukuun harjoittama toiminta, tulisi molempien puolisoiden hallinnassa olevat eläimet voida laskea yhteen kotieläinyksikköjä määrättäessä. Näin lieneekin säännöstä tulkittava, koska säännöksessä todetaan, että maatalousyrityksen kotieläintuotantoon kuuluvien eläinten hallintaoikeus tulee olla joko yrityksellä tai 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla taholla. Paikallisyksikön olisi siten ensin selvítettävä yritys, jossa lomituspalveluja hakeva toimii ja sen jälkeen varmistettava, että ilmoitettavat eläimet ovat joko ko. yrityksen hallinnassa tai 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen edellytyksen täyttävän yrittäjän/yrittäjien hallinnassa. Perustelutekstiin olisi selvytyden vuoksi hyvä lisätä vielä nimenomainen maininta siitä, että samaan kokonaisuuteen voidaan huomioida useamman maatalousyrittäjän hallinnassa olevat eläimet, jos niiden hallintaoikeus on samassa maatalousyrityksessä toimivilla 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisilla henkilöillä ja että nämä kaikki edellytykset täyttävien maatalousyrittäjien hallinnassa olevat kotieläimet huomioidaan kotieläinyksikköjä laskettaessa. Mm. aviopuolisot voivat harjoittaa toimintaa yhteiseen lukuun siten, että eläimet ovat vain toisen hallinnassa. Myös yhtymässä toimivia varten selvennys olisi

Sonja Lilius

2.8.2022

tarpeen. Säännöksen sanamuodon perusteella voi syntyä kuva, että yrittäjä, jolla ei ole eläimiä hallinnassaan ei voisi olla oikeutettu lomituspalveluihin.

Lomituspalvelulain kotieläinten hallintaa koskeva 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen edellytys on nk. yleinen lomituspalvelujen saamisen edellytys, jonka aina tulee täyttyä lomituspalvelun myöntämis- ja käyttämisajankohtana. Lakiesityksen perusteista ei ilmene, miksi säännös on välttämätön.

Työkyvyttömyyssijaisapua koskevassa säännöksessä on säännökset siitä, että voidaan poiketa edellytyksestä, että kotieläimet ovat maatalousyrittäjän lomituspalvelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun maatalousyrittäjän hallinnassa (eli sellaisen maatalousyrittäjän hallinnassa, jolla on MYEL- tai YEL-vakuutus tai joka täyttää muutoin kuin ikänsä puolesta vakuuttamisen edellytykset). Vaatimuksesta poikkeamisesta on nyt säädetty työkyvyttömyyssijaisapua, kuolinpesän sijaisapua ja järjestelyajan sijaisapua koskevissa säännöksissä. Jos kotieläimiä hallinnassaan pitävän yrittäjän eläkevakuutus on päätetty esim. kuntoutustuen takia, heijastuu tämä myös tilan muihin yrittäjiin siten, että hekään eivät täyty lomituspalvelun saamisen yleisiä edellytyksiä (kotieläimet 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun yrittäjän hallinnassa). Ongelma voi nousta esiin myös esimerkiksi vuosilomaa haettaessa tai käytettäessä tai käytettäessä maksullista lomittaja-apua. Poikkeusta tähän sääntöön ei ole säädetty myöskään 7 a §:n, 7 b §:n 7 c §:n 7 d §:n tai 7 f §:n mukaisen sijaisavun osalta. Melan käsityksen mukaan olisi välttämätöntä säätää poikkeuksesta myös muiden lomituspalvelujen osalta edellä kuvatussa tilanteessa.

Melan käsityksen mukaan kotieläinten hallintaa koskevan säännöksen tarkoituksena ei ole estää toisen yrittäjän lomituspalvelujen saaminen sinä aikana, kun kotieläimiä hallitsevan yrittäjän MYEL-vakuutus on tilapäisesti katkolla työkyvyttömyyden vuoksi. Työkyvyttömyyssijaisapua koskevan säännöksen osalta tämä asia onkin hoidettu jo sääntelyllä kuntoon. Ongelma tulee kuitenkin kaikkien lomituspalvelujen osalta vastaan silloin kun kotieläimiä hallinnassaan pitävän maatalousyrittäjän MYEL-tai YEL-vakuutus on katkolla työkyvyttömyyden vuoksi. Myös kotieläinyksiköiden määräytymistä koskevassa säännöksessä on viitattu hallinto-oikeutta koskevaan säännökseen ja yhtä lailla kotieläinyksiköiden määräytyminen voi muuttua, jos kotieläimiä hallinnassaan pitävän MYEL-vakuutus on katkolla työkyvyttömyyden vuoksi.

Mela esittää vielä harkittavaksi, onko säännös välttämätön. Melan kokemuksen mukaan muut lomituspalvelujen saamista koskevat ehdot jo varmistavat sen, ettei palvelujen piiriin tule muita kuin kotieläintuotantoa harjoittavia yrittäjiä. Säännösten perustellaan mm. hoitohevosiin liittyvällä toiminnalla, mutta tämä toimintahan ei muutoinkaan kuulu lomituspalvelujen piiriin, koska vain hevoskasvatus olisi toimintaa, johon saa lomituspalveluja.

Säännös on erittäin vaikeaselkoinen, eivätkä perustelut selkiytä asiaa. Ehdotetussa säännöksessä on suuri riski, että se voi johtaa erilaisiin välinputoamistilanteisiin, kun toisen yrittäjän oikeus lomituspalveluihin on kytketty hallinto-oikeussäännöksen kautta toiseen yrittäjään. Tällainen tilanne voisi syntyä esim. silloin, kun kotieläimiä

Sonja Lilius

2.8.2022

hallinnassaan pitävä puolison jää vanhuuseläkkeelle eikä pysty enää jatkamaan työssä (ei ole MYEL 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu henkilö). Tällöin eläimet pitäisi huomata siirtää toisen puolison hallintaan vanhuuseläkkeelle jäämisen yhteydessä. **Mikäli säännös kuitenkin jää lainsäädäntöön, Mela esittää, että sitä on korjattava ainakin siten, ettei toinen yrittäjä menetä oikeutta mihinkään lomituspalveluihin, jos kotieläimiä hallinnassaan pitävän yrittäjän vakuutus on katkolla työkyvyttömyyden vuoksi.**

Kotieläinyksiköt

Esityksessä on ehdotettu, että kotieläinyksiköiden määrä nostettaisiin nykyisestä kuudesta kotieläinyksiköstä 9 kotieläinyksikköön. Kaikki ehdotetut muutokset yhdessä (hevostiloja koskeva muutos, kotieläinyksikkömääritelmän muutos ja nosto yhdeksään kotieläinyksikköön) aiheuttaa sen, että arviolta yhteensä 544 tilaa ja 644 henkilöä jää pois palvelujen piiristä, joista noin 300 on muita kuin hevostiloja.

Mela toteaa, että muutos kuudesta kotieläinyksiköstä yhdeksään kotieläinyksikköön on varsin huomattava aikana, jolloin kotieläintuotannossa muutoinkin tilat joutuvat lopettamaan kannattavuusongelmien takia. Kotieläinyksikkömääritysmäärän ja kotieläinyksikköjen määrää koskevat muutokset aiheuttavat myös paljon muutostöitä nykyiseen tietojärjestelmään. Melan käsityksen mukaan olisi hyvä vielä pohtia, onko kotieläinyksikköihin ehdotettavien muutosten tekeminen välttämätöntä ottaen huomioon tilojen raju vähentyminen ja sitä kautta jo luontaisesti järjestelmään tulevat säästöt sekä huoltovarmuusasiat nykyisessä maailmantilanteessa.

Vaatus kolmen tunnin kokonaistyöajasta

Lomituspalvelujen saamisen uusi edellytys on ehdotuksen mukaan se, että lomitettavan tilan kokonaistyöaika on keskimäärin vähintään 3 tuntia. Vaatimuksen asettaminen liittyy siihen, että lainsäädännöstä on poistettu päätoimisuusvaatimus. Lain 8 §:ssä on säännökset kokonaistyöajan määrittämisestä. Ehdotetussa säännöksessä on ongelmallista se, että se rajaa pois oikeuden saada lomitusta, jolloin sen tulisi olla mahdollisimman tarkkarajainen ja yksiselitteinen. Kokonaistyöajan määrittäminen on harkinnanvarainen asia, jossa voidaan useimmiten käyttää apuna TTS-Manager-laskelmaa. Laskelma ei kuitenkaan sovi kaikkiin tuotantosuuntiin. Toimeenpanon näkökulmasta tietynmääräinen keskimääräinen tuntimäärä lomituspalvelujen piiriin pääsemisen rajana on Melan käsityksen mukaan ongelmallinen, koska se ei ole kovin tarkkarajainen kriteeri. On vaarana, että valtakunnallisesti työajan määrittämisessä voi olla eroavaisuuksia ja tällöin yrittäjien yhdenvertaisuus on vaarassa, mikäli järjestelmän piiriin pääsemisen edellytystä koskeva säännös sisältää kovin paljon harkintavaltaa.

Vaikutusarvioinnin perusteella nykyisin lomituspalvelujen piirissä on noin 71 tilaa ja 74 henkilöä, joilla kokonaistyöaika on alle 3 tuntia, mutta kotieläinyksiköitä olisi yhdeksän. Tällaisia tiloja ovat etenkin emolehmatilat ja nautakarjatilat. Kysymyksessä voi olla tiloja, joilla on ammattimaiseen toimintaan viittaava tuotanto- ja eläinmäärä, mutta tilan nykyaikaisten menetelmien johdosta ei yletä ehdotettuun 3 tunnin

Sonja Lilius

2.8.2022

työaikaan. Koska tilojen määrä alenee jatkuvasti ja ruoantuotanto on osa huoltovarmuutta, olisi Melan käsityksen mukaan hyvä pohtia, onko päätoimisuusvaatimuksen poistumisen johdosta välttämätöntä asettaa tätä rajanvetokriteeriä, varsinkin, mikäli myös kotieläinyksiköiden osalta nostetaan vähimmäisvaatimuksia, joilla pääsee lomituspalveluiden piiriin.

Kaikkien edellä ehdotettujen rajausten yhteisvaikutus johtaa Melan arvion mukaan siihen, että palvelujen piiristä jäisi arviolta 629 tilaa ja 714 henkilöä. Näistä pääasiassa olisi kyseessä hevosilat 54 %, nautakarjatilat 26 %, emolehmätiloja 9 %, lypsykarjatiloja 6 % ja lammastiloja 3 %.

Lakiesityksen perusteluissa on todettu, että 3 tunnin kokonaistyöaika on tarpeellinen lomittajan työn ja lomittajien saatavuuden kannalta. Lomitusjärjestelmän tarkoituksena on kuitenkin ensisijaisesti turvata sitä, että kotieläintuottaja jaksaa työssään ja saa ammattitaitoista sijaisapua esimerkiksi sairastuessaan.

Karjataloutta harjoittavien yrittäjien määrän jatkuva aleneminen on huolestuttavaa, eikä lomitusjärjestelmän rajauksilla pitäisi aiheutua sellaisia seuraamuksia, että hyvin toimivat tilat päätyvät lopettamaan. Lomitusjärjestelmä ottaa huomioon vain päivittäiset välttämättömät eläinten hoitotyöt. Yrittäjien todellinen työaika kotieläintuotantotilan töissä on pidempi kuin lomitusjärjestelmässä huomioitava työaika. Vaikka lomituspalvelulain mukaisessa kokonaistyöajassa huomioitavien päivittäisten välttämättömien kotieläinhoitotöiden määrä olisi hieman alle 3 tuntia päivässä, on yrittäjä käytännössä kuitenkin yhtä sidottu eläinten päivittäiseen hoitamiseen kuin sellainen yrittäjä, jonka tilalla kokonaistyöaika 4 tuntia.

Melan käsityksen mukaan lomituspalvelujen piiriin pääsemisen rajana kotieläinyksiköt, jotka perustuvat eksakteihin eläinmääriin ovat ehdotettua tuntimäärää toimivampi ja jo yksistään riittävä vaihtoehto sen rajaajana, kuka pääsee järjestelmän piiriin.

Oikeus sijaisapuun

Ehdotetun sääntelyn mukaan maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua, jos:

1. lomituspalvelun myöntämisaikana tai viimeistään käyttöajankohtana hän täyttää 7-7 f tai 7 i §:ssä tarkoitetut sijaisapulomituspalvelun myöntämisen erityiset edellytykset.
2. lomituspalvelun käyttämisaikana maatalousyrittäjällä ei olisi 7 – 7 f tai 7 i §:ssä tarkoitetun syyn vuoksi mahdollisuutta suorittaa kaikkia 8 §:ssä tarkoitettuun tehtäväosuuteen kuuluvia maatalousyrittäjän päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä.
3. lomituspalvelun käyttämisaikana maatalousyrittäjän päivittäin välttämättömiin kotieläinten hoitotöihin osallistuvat maatalousyrittäjät ja muut maatalousyrittäjien työskentelevät henkilöt, joilla olisi maatalousyrittäjän tehtäväosuuden hoitamiseen vaadittava osaaminen ja työkyky, eivät voisi suorittaa maatalousyrittäjän tehtäväosuutta, koska heidän tulon ansainnasta, opiskelusta ja näihin rinnastettavasta perhesyystä aiheutuva kokonaiskuormituksensa

Sonja Lilius

2.8.2022

laajentuisi yli 9 tunniksi työpäivää kohti tai koska myönnetty sijaisapulomituspalvelu kestäisi yli 14 päivää.

Edellä 3 kohdassa tarkoitettu ehto on uusi ja korvaisi nykyisen 5 §:ssä olevan sääntelyn. Toimeenpanon kannalta Melan käsityksen mukaan alle 14 päivää kestävässä sijaisavuissa säännös edellyttäne, että jokaisen sijaisapupäivän osalta olisi tutkittava, onko käytännössä jollakin yrityksessä työskentelevällä mahdollisuus venyä enintään yhdeksään tuntiin saakka. Äkillisissä ja kiireellisissä sijaisaputilanteissa ehdotettu muutos todennäköisesti viivästyttää sijaisapupäätöksen antamista. Selvitys koskee muita henkilöitä kuin sitä henkilöä, joka hakee lomituspalvelua. Lainkohdan mukaan voitaisiin huomioida sellaiset henkilöt, joilla on riittävä osaaminen ja työkyky sijaisapua hakeneen maatalousyrittäjän tehtäväosuuden tekemiseen. Perusteluissa todetaan, että olisi arvioitava näiden henkilöiden osaamista ja työkykyä. Työkyvyn arviointia on kuitenkin käytännössä hankala toteuttaa ilman lääkärintodistusta. Läh-
tökohtaisesti tulisi pitää riittävänä lomituspalvelun hakevan antamaa selvitystä siitä, onko muilla yrityksessä työskentelevillä mahdollisuus hoitaa sairastuneen yrittäjän tehtäväosuutta lyhytaikaisesti. Muussa tapauksessa sijaisapupäätöksen antaminen viivästyisi, jos palvelua hakevan selvitystä ei voitaisi pitää riittävänä.

Perustelujen mukaan maatalousyrittäjän tehtäväosuuden jakaminen muille estyisi, jos muiden tulon ansainnasta, opiskelusta ja näihin rinnastettavasta perhesyystä aiheutuva kokonaiskuormitus laajentuisi yli 9 tuntiin työpäivää kohti. Työpäivien määrä kalenteriviikossa katsottaisiin erikseen kunkin henkilön kohdalla. Melan käsityksen mukaan edellä mainittu säännös tiukentaa nykyisestä lyhytaikaisen sijaisavun saamisen edellytyksiä ja lisää toimeenpanon kannalta hallinnollista työmäärää, koska on selvítettävä tarkasti yrityksessä työskentelevät muut henkilöt ja heidän työtuntimääränsä ja opiskelunsa sekä perhesyynsä sekä osaaminen ja työkyky, jotta voidaan todeta sijaisavun myöntämisen edellytysten täyttyminen. Melan käsityksen mukaan esitys voi joidenkin yrittäjien kohdalla tiukentaa lyhytaikaisen sijaisavun saamisen edellytyksiä nykyisestä. Toisaalta niillä yrittäjillä, joiden tehtäväosuudet ovat esimerkiksi molemmilla 5 tuntia ja 5 tuntia, oikeus lyhytaikaiseenkin sijaisapuun on heti, mikä voi lisätä paikallisyksikön painetta järjestää sijaisapu. Nykyinen säännös on toimivampi, koska se ei aseta ehdottomia tuntirajoja.

Ehdotuksessa esitetään, että yrityksessä työskentelevillä henkilöillä tarkoitettaisiin henkilöitä, jotka osallistuvat päivittäisten välttämättömien töiden hoitamiseen ja joilla on oma tehtäväosuus. Tällä perusteella huomioon ei otettaisi sellaisia henkilöitä, jotka mahdollisesti satunnaisesti avustavat päivittäisten kotieläintuotannon töiden tekemisessä. Perustelujen mukaan maatalousyrityksessä työskentelevät henkilöt voivat olla yrittäjiä tai työsuhteisia. Jos kysymyksessä on maatalousyrityksessä työsuhteessa työskentelevä työntekijä, ei lomituslainsäädännöllä voida asettaa hänelle työvelvoitetta tehdä normaalia työsuhteessa sovittua pidempää työpäivää. Maatalousyrittäjä ei voi velvoittaa työntekijää hoitamaan tehtäväosuuttaan, vaan siitä tulee sopia erikseen työntekijän kanssa. Lainsäädäntö ei anna vastausta siihen, mitä tehdään, jos työsuhteinen työntekijä ei vaan halua ja suostu pidentämään työpäiväänsä.

Sonja Lilius

2.8.2022

Säännöksessä mainittu perhesyy on myös käsitteenä tulkinnanvarainen. Perusteluista ei myöskään ilmene, voisiko 14 päivän jakso koostua lyhyemmistä jaksoista, joiden välissä on katkos vai olisiko kyse yhdenjaksoisesti myönnettävästä sijaisapujaksosta, jonka tulisi kestää yli 14 päivää. Melan mielestä 14 päivän jakso tulisi voida koostua useammista lyhyistä jaksoista, koska muussa tapauksessa muut yrittäjät joutuisivat liian pitkään venymään ja suorittamaan toisen tehtäväosuutta, jos esimerkiksi sairauslomaa myönnettäisiin lyhyemmissä pätkissä.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi myös tietojärjestelmämuutosta sekä hakemuslomakkeiden muuttamista, jotta nämä asiat saadaan selvitettyä.

Ottaen huomioon hallinnollisen työmäärän lisäys ja laaja selvittely, mikä tulee tehtäväksi lyhyitäkin sijaisapujaksoja varten sekä edellä selostetut juridiset ongelmat tarkkojen tuntimäärien ja työsuhteisten työvelvoitteen osalta, Melan käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista mennä nykyäänöksellä (maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 5 §) ainakin kokonaisuudistuksen voimaantuloon saakka. Nykyisen säännöksen toimeenpanossa ei Melan käsityksen mukaan ole esiintynyt suurempia ongelmia.

Oikeus sijaispuun puolustusvoimain vapaaehtoisen harjoituksen suorittamista varten

Oikeus sijaisapuun puolustusvoimain vapaaehtoisen harjoituksen suorittamista varten on kannatettava muutosehdotus. Tältä osin jää kuitenkin epäselväksi, kattaako muutos myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 19 §:n mukaiset erityistehtävät. Eli voivatko esim. yli 60 v. miehet saada sijaisapua, jos he osallistuvat 18 §:n mukaiseen vapaaehtoiseen harjoitukseen ja toimivat erityisosaamista vaativissa sekä huolto-, terveydenhoito-, viestitys-, koulutus-, toimisto- ja muissa vastaavissa sotilaallista maanpuolustusta tukevissa tehtävissä. Tämä asia olisi hyvä selkeyttää perustelutekstissä tai itse säännöksessä.

Oikeus sijaisapuun jatkokuntoutushakemuksen ajaksi

Lakiin on nyt lisätty nimenomainen säännös siitä, että jos maatalousyrittäjä on tehnyt jatkohakemuksen kuntoutustuesta ennen kuin edellinen kuntoutustuki on päätynyt, maatalousyrittäjällä on oikeus sijaisapuun myös, kun jatkohakemus on vireillä. Pidämme tätä hyvänä ja selkeyttävänä lisäyksenä lainsäädäntöön.

Oikeus vireilläoloajan sijaisapuun päättyy ensimmäisen työkyvyttömyyseläkehakemuksen osalta lomituspalvelulain 7 §:n 3 momentin mukaan silloin, kun maatalousyrittäjä on saanut tiedon työkyvyttömyyseläkettä koskevasta päätöksestä 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa (välittömästi sairauspäivärahaikauden jälkeen tehty hakemus). Ehdotettu lisäys on säännöksen 4 momentissa eli jatkohakemuksen osalta ei nyt ole säännöstä siitä, että sijaisapuoikeus päättyisi silloin kun jatkokuntoutustukihakemus on ratkaistu, koska edellä mainitussa 3 momentissa viitataan vain 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun tilanteeseen. Ehdotetun säännöksen osalta olisi vastaavasti kuin ensimmäisenkin työkyvyttömyyseläkehakemuksen osalta tarpeen määritellä, mihin ajankohtaan vireilläoloajan sijaisapu kuntoutustuen

Sonja Lilius

2.8.2022

jatkohakemustilanteissa päättyy niissä tilanteissa, joissa kuntoutustuki ei tule myönnettäväksi. Melan käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että vireilläoloajan sijaisapu päättyisi samaan ajankohtaan kuin ensihakemuksen eli työkyvyttömyyseläkepäätöksen tiedoksisaamiseen (myös jatkokuntoutustukihakemusta koskeva päätös on työkyvyttömyyseläkepäätös).

Mela pitää hyvänä, että nykyinen lausuntomenettely kuntoutustukitilanteissa on ehdotettu poistettavan.

Mela toteaa lisäksi, että ehdollista päätöstä koskevassa säännöksessä (11 §) ei ole nyt viittausta 7 §:n 4 momenttiin. Jatkokuntoutustukihakemuksen käsittelyajalle ei siten voi saada sijaisapua ehdollisen päätöksen nojalla. Toisaalta vireilläoloajan sijaisapuun on oikeus ilman ehdollista päätöstäkin 7 §:n 2 momentin nojalla. Nykyinen säännös pitää sisällään viittaussäännöksen kautta myös 7 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun työkyvyttömyyshakemuksen (vireilläoloajan sijaisapu), johon maatalousyrittäjällä on 7 §:n 2 momentin mukaan oikeus ilman ehdollista päätöstäkin. Käytännössä työkyvyttömyyseläkehakemuksen vireilläoloajalle sijaisapu myönnetään suoraan varsinaisella päätöksellä. **Koska ehdollista päätöstä koskeva säännös nykyisellään sisältää ensi vaiheen työkyvyttömyyseläkehakemuksen, Mela esittää harkittavaksi tulisiko säännöksessä olla viittaus myös 7 §:n 4 momentin säännökseen jatkokuntoutustukihakemuksesta.**

Sijaisapu työkyvyttömyyden perusteella

Mela pitää hyvänä, että maatalousyrittäjällä on oikeus sijaisapuun myös osasairauspäivärahan perusteella sekä vähintään 40 %:n työkyvyn alentuman perusteella silloin kun hänellä on oikeus määräaikaiseen tapaturmaeläkkeeseen tai liikennevakuutuslain mukaiseen etuuteen.

Tartuntatautipäiväraha ja oikeus työkyvyttömyyssijaisapuun

Lomituspalvelulain 7 §:ssä ei nykyisin ole mainittu etuusluettelossa tartuntatautipäivärahää, joka on Kelan maksama etuus sairausvakuutuslain perusteella. Tartuntatautipäivärahää maksetaan heti sairastumispäivästä lukien ilman omavastuupäiviä. Tartuntatautipäivärahää voi saada sairastunut eristyspäätöksen saanut sekä henkilö, joka on asetettu viralliseen tartuntatautilain mukaiseen karanteeniin altistumisen johdosta.

Terveystieteiden tutkimuskeskus ohjaa potilasta tartuntatautilanteissa antamallaan todistuksella tartuntatautipäivärahajärjestelmään. Koronaan sairastunut maatalousyrittäjä ei nykyisten säännösten mukaan ole tämän etuuden perusteella oikeutettu saamaan sijaisapua, vaikka hän olisi työkyvyttö ja sairastuisi vaikeaan tautimuotoon. Jos yrittäjä on ehtinyt jo käyttää 20 päivää sijaisapua muun sairauden perusteella, hänellä ei siten tartuntatautiin sairastuessaan ole oikeutta työkyvyttömyyssijaisapuun heti sairastumisestaan lukien.

Sonja Lilius

2.8.2022

Tartuntapäiväraha on ainoa sosiaalivakuutusetuus, jonka perusteella ei voi sairastunut ja työkyvytön maatalousyrittäjä saada sijaisapua. Tartuntataudit voivat olla vaarallisuusasteeltaan erilaisia ja on muitakin, paljon vaarallisempia tartuntatauteja kuin korona (kuten esimerkiksi ebola). **Melan käsityksen mukaan tartuntatautipäiväraha olisi erittäin tärkeätä lisätä lakiin etuutena, jonka perusteella voi saada työkyvyttömyyssijaisapua. Muutos olisi tärkeätä saada voimaan heti vuoden 2023 alusta.** Asiantuntijoiden arvioiden mukaan on todennäköistä, että koronaepidemia jälleen vahvistuu tulevan syksyn ja talven aikana. Muutos on myös koronaepidemiasta riippumatta periaatteellisesti tärkeätä saada lomitusjärjestelmään, koska ei ole perusteltavissa, että yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastunut maatalousyrittäjä ei saisi sijaisapua ollessaan ko. tartuntatautiin sairastumisen johdosta työkyvytön ja saadessaan nimenomaan tartuntatauteihin tarkoitettua sosiaalivakuutusetuutta.

Ongelmallisia tilanteita voi aiheutua tartuntatautilanteessa myös karanteeniin määrättyjen maatalousyrittäjien osalta, kun tilalla työskentelee useampi yrittäjä. Tällöin voi käydä niin että toisen yrittäjän oikeus lomituspalveluun ei voi toteutua, jos karanteenissa oleva maatalousyrittäjä joutuu hoitamaan tehtäväosuutensa. Tällöin lomittaja ei voi työturvallisuussyistä saapua tilalle, jos siellä työskentelee karanteenimääräyksen saanut tartuntataudille altistunut henkilö. Tämän asian sääntelyssä ei olisi kysymys työkyvyttömyyssijaisavusta vaan sääntelyn taustalla olisi ajatus varmistaa karanteenimääräykseen perustuvan sijaisapuperusteen osalta karanteenimääräyksen noudattaminen, hillitä epidemian leviämistä ja toisaalta varmistaa myös se, että toisen maatalousyrittäjän oikeus lomituspalveluihin toteutuu lomituspalvelulain mukaisesti.

Sijaisapu yritystoiminnan järjestelyjä varten

Lakiesityksessä ehdotetaan nk. järjestelyajan sijaisapusäännöstä muutettavaksi siten että kuolinpesän oikeutta sijaisapuun muutettaisiin siten, että sitä voisi nykyisen kuuden kuukauden sijaan saada neljän kuukauden aikana enintään 60 päivää. Vastaavaa muutosta ehdotetaan myös tilanteeseen, jossa maatalousyrittäjä jää työkyvyttömyyseläkkeelle. **Melan käsityksen mukaan nykyinen säännös antaa enemmän joustavuutta asioiden järjestelemiseen, eikä ole mitään välttämätöntä syytä lyhentää kuuden kuukauden aikaa neljään kuukauteen.** Edellä kuvatut tilanteet ovat harvinaisia, eikä ajan lyhentämisellä saavuteta mitään kustannussäästöjä, koska lomitettavien päivien määrä kuitenkin säilyy samana.

Oikeus sijaisapuun sairaan lapsen hoitoa varten

Ehdotetun uuden säännöksen mukaan sijaisapua voitaisiin myöntää enintään 730 päivää lasta ja hänen molempia vanhempiaan kohden sille ajalle, jolta lapsesta maksetaan erityishoitorajaa. Enimmäismäärärahan laskeminen alkaisi alusta, kun viimeisestä sairaan lapsen hoitoon tai kuntoutukseen osallistumisesta olisi kulunut vähintään vuosi. Säännöksessä ei ole nyt mitään tarkasteluaikaa enimmäispäivien laskemiselle. Siten periaatteessa tarkasteluaika voi olla jopa syntymästä täysi-ikäisyyteen saakka. Tämä voi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen yksittäistapauksissa. Erityishoitorahaa maksetaan yleensä enintään 60 arkipäivän ajan. Enimmäisajat on

Sonja Lilius

2.8.2022

mahdollista ylittää painavasta lääketieteellisestä syystä. Lapsen pitkittyneissä sairauksilanteissa erityishoitorahaa voidaan myöntää enimmäisajat ylittävälle ajalle niin kauan kuin lääketieteelliset syyt täyttyvät. Lapsen pitkittyneitä sairauksia ovat esimerkiksi vaikeat syöpäsairaudet, elinsiirrot, vaikeat sydänviat ja vaikeat palovammat. **Melan käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista että 730 päivän enimmäismäärälle määriteltäisiin jokin tarkastelu aika esim. neljä vuotta, koska muussa tapauksessa laskuri huomioi hyvin vanhojakin erityishoitorahajaksoja, ellei välissä ole vuoden aika.** Tällöin voi yksittäistapauksissa tulla kohtuuttomia tilanteita, jos lapsella on jokin krooninen sairaus, jota joudutaan säännöllisin väliajoin hoitamaan hoitojaksoilla.

Oikeus sijaisapuun osittaisen hoitovapaan ajalta

Nykyisin lomituspäalvelulainsäädäntö ei sisällä mahdollisuutta saada sijaisapua osittaisen hoitovapaan ajalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että maatalousyrittäjien osalta ei toteudu perhevapaa-uudistuksen periaatteet osittaisen hoitovapaan ajalta lomitussjärjestelmässä. Mela on saanut asiakaspalautetta siitä, että olisi tarvetta saada nykyisen kodinhoidontukeen sidotun mallin rinnalle osittaisen hoitovapaan ajalle sijaisapua helpottamaan perheen ja työn yhteensovittamista maataloilla. Mela esittää, että mallia selvitettäisiin 2.vaiheen kokonaisuudistusta varten. Tällöin myös tietojärjestelmän osalta olisi mahdollisuus varautua suunnittelemaan mallin edellyttämät muutokset tietojärjestelmään.

Paikallisyksikön velvollisuus järjestää lomituspäalveluja

Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan paikallisyksikkö järjestää vuosiloma- ja sijaisapulomituspäalvelua siten rajoitetusti, että maatalousyrittäjien tehdään enintään kaksi käyntiä vuorokaudessa. Lisäksi säännöksessä todettaisiin, että paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää vuosiloma- ja sijaisapulompäalvelua yötyönä tai siltä osin kuin työtehtävät olisivat normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia. Lisäksi säännöksessä todettaisiin, että paikallisyksiköllä ei ole velvollisuutta järjestää maatalousyrittäjälle päivistysluonteista lomituspäalvelua. Paikallisyksiköllä ei ole myöskään velvollisuutta järjestää lomituspäalvelua, jos paikallisyksiköstä riippumaton, muu painava syy estää lomituspäalvelun järjestämisen.

Ehdotetut muutokset aiheuttavat paljon muutoksia lomitussnettiin. Säännöksen laatimisen yhteydessä ei ole pohdittu säännöstä yhdessä maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain 8 §:n kanssa, jossa määritellään tilan kokonaistyöaika ja yrittäjän tehtäväosuus. Käytännössä tulee ratkaistavaksi kysymys, että kuinka yhteensovitetaan tilan kokonaistyöajan määrittäminen ja kaksi käyntikertaa tapauksissa, joissa kotieläinten hoitokertoja on yli kaksi. Jos tilalla on esimerkiksi kokonaistyöaika, jossa otettu huomioon 3 lypsykertaa ja yhteensä kokonaistyöaika on 12 tuntia. Jos lomittaja tekee kaksi käyntikertaa, onko käynnit jaoteltava siten että 6 tuntia ja 6 tuntia vai viisi tuntia ja neljä tuntia, ja yrittäjä ostaa maksullisena lomituksena 3 tuntia?

Sonja Lilius

2.8.2022

Valvontakäyntiä ja varallaoloa koskeva uusi säännös on tietojärjestelmän kannalta hankala, tarvitaan uusi lomitustyyppi, jotta tiedetään, minkä hintaisesta valvontakäynnistä on kysymys.

Myös säännöksen ilmaisu, ette ole velvollisuutta järjestää palvelua siltä osin kuin työtehtävät olisivat normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia, on tulkinanvarainen raja, jossa on vaarana, ettei säännöstä tulkiteta asiakkaiden kannalta yhdenmukaisesti eri paikallisyksiköissä. Perusteluissa on todettu, että nämä ovat erityisosaamista vaativia tehtäviä. Käytännössä ongelmallisia ovat tilat, joissa lomituksen aikana työt pitäisi tehdä poikkeuksellisella tavalla esim. jos lantakone ei ole kunnossa.

Oikeus vuosilomaan ja samanaikaisesti pidettävät vuosilomapäivät

Ehdotuksessa esitetään, että nykyinen käytäntö vuosiloman periytymisestä siirtyisi historiaan. Mela toteaa lisäksi, että 4 §:stä on poistunut 2 momentti ja sen perusteella on poistunut säännös siitä, että vuosilomaoikeutta ei ole sinä vuonna, jona vakuutus alkaa lukuun ottamatta mahdollista käyttämättä jäänyttä lomaoikeutta. Säännöksessä lukee nyt vain, että maatalousyrittäjällä on oikeus vuosilomaan. Vuosiloma voitaisiin myöntää silloin, kun 3 §:ssä tarkoitetut lain soveltamisen edellytykset täyttyisivät palvelun myöntämisajankohtana ja palvelun käyttämisajankohtana.

Sukupolvenvaihdokset ajoittuvat usein vuodenvaihteeseen. MYEL-vakuutusta ei voida myöntää ennen kuin on selvyys siitä, että jatkajalla on tila hallinnassaan tai omistuksessaan. Vuosilomaa haetaan usein edellisen vuoden loka-marraskuussa. Lomituspalvelulain 18 §:n mukaan paikallisyksikön järjestämiä lomituspalveluja on haettava paikallisyksikön määräämän hakuajan kuluessa. Paikallisyksikön on otettava tutkittavakseen myös määrääjän jälkeen saapunut hakemus, jos myöhästymiselle on ollut painavia syitä. Tällainen säännös, jossa on kyseessä painava syy, edellyttää tapauskohtaista harkintaa eikä sitä Melan käsityksen mukaan ole tarkoitettu noudatettavaksi säännönmukaisesti. Sukupolvenvaihdostilanteessa ei ole kysymys hakemuksen myöhästymisestä, vaan siitä, että tilan hallintaoikeutta koskevien järjestelyjen perusteella MYEL-vakuutus voidaan myöntää vasta, kun tila on siirtynyt uudelle jatkajalle.

Vuosilomaoikeutta koskee säännös siitä, että on täytettävä palvelun myöntämis- ja käyttämisajankohtana ehto siitä, että MYEL- tai YEL-vakuutus on voimassa. Koska ehdollista päätöstä koskevasta 11 §:stä poistuu säännös siitä, että voisi hakea ehdollista päätöstä oikeudesta vuosilomaan, jos ei vielä ole saanut päätöstä MYEL-vakuutukseensa, voi sukupolvenvaihdoksissa tulla tilanne, että yrittäjä voi käytännössä hakea vuosilomaa vasta vuodenvaihteen jälkeen eli paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen saatuaan eläkelaitoksen päätöksen vakuutuksesta.

Tällöin oikeus vuosilomaan jää riippumaan siitä, katsooko paikallisyksikkö olevan painavia syitä hakemuksen myöhästymiseen. **Melan käsityksen mukaan vuosiloman hakemista koskevaan säännökseen olisi näitä tilanteita varten tarkoituksenmukaista ottaa säännös siitä, että mikäli yrittäjä on aloittanut toimintansa**

Sonja Lilius

2.8.2022

maatalousyrittäjänä vasta paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen, hänellä on oikeus toimittaa vuosilomahakemus paikallisyksikön määräämän hakuajan jälkeen.

Samanaikaisesti pidettävät vuosilomapäivät

Lakiesityksessä ehdotetaan, että maatalousyrittäjien olisi pidettävä vähintään 22 päivää yhtäaikaista lomaa, jos kotieläinyksiköitä on enintään 30 ja lomituspäivän kesto on enintään kymmenen tuntia. Ehdotettu muutos toisi nykyistä suuremmat tilat samanaikaisesti pidettävien vuosilomien piiriin. Maatalousyrittäjien kannalta ehdotus heikentää maatalousyrittäjien vapautta suunnitella lomiaan. Ehdotettua muutosta on perusteltu lomittajien kokoaikaisen työllistymisen perusteella ja järjestelmään muodostuvilla säästöillä matkakustannusten vähenemisen myötä.

Ehdotettu muutos saattaisi toisaalta kuitenkin lisätä myös itse järjestetyn lomituksen käyttöönottoa, koska siellä ei ole vaatimusta samanaikaisesti pidettävistä vuosilomapäivistä. Tätä on toisaalta tavoiteltu, mutta tällöin esitys ei toisaalta parantaisi lomittajien kokoaikaista työllistymistä. Lähtökohtana olisi edelleenkin, että yksi lomittaja hoitaisi lomituksen. Työpäivän pituus kymmen tuntia on kuitenkin jo varsin huomattava yhdelle lomittajalle huomioon ottaen, että kyseessä on fyysisesti raskas työ. Yhdessä ajomatkojen kanssa lomituspäivä voi muodostua hyvinkin pitkäksi lomittajan kannalta ja vuosilomatilanteissa voi hyvin olla kysymys pidemmästä esim. seitsemän päivää kestävästä jaksosta, jos yrittäjät lähtevät vaikkapa viikon matkalle yhdessä. Lakiesityksen perusteluissa on todettu, että viikon työrupeama voitaisiin esim. jakaa kahden lomittajan kesken, ettei tulisi liian monta päivää lomittajalle. Palvelujen käyttäjän kannalta kuitenkin olisi selkeintä ja toivottavaa, että niin pitkälti kuin mahdollista, sama lomittaja hoitaisi vuosilomalomituksen.

Mela toteaa lisäksi, että samanaikaisesti pidettävien lomien osalta ehdotettujen muutosten olisi tarkoituksenmukaista tulla voimaan vasta aikaisintaan 2024, jolloin lomaoikeus uusien säännösten mukaisesti koskisi kokonaista kalenterivuotta. Mikäli laki tulee kesken vuotta voimaan, menee todella sekavaksi, miten uudistus toteutetaan. Vaikka laki tulisi voimaan 1.1.2023, noudatetaan kuitenkin neljä kuukautta nykyisiä säännöksiä eli vuosi 2023 on vuosilomien määräytymissäännösten osalta pirstaleinen voimaantuloajankohdasta riippumatta. Samanaikaisesti pidettävien lomien määrä nousee kesken vuoden kahdestakymmenestä kahteenkymmeneen kahteen.

Tietojärjestelmää on vaikea saada taipumaan tällaiseen kesken vuoden tapahtuvaan muutokseen. Lakiesityksessä olevassa voimaantulosäännöksessä ei ole asiaa käsitelty ja jos säännös tulee voimaan ennen vuotta 2024 voimaantulosäännöksessä tulisi olla määräykset, miten asia käytännössä hoidetaan ja miten samanaikaisesti pidettävien lomien määrä käytännössä lasketaan. Mela esittää kuitenkin, että muutos tulisi voimaan vasta 1.1.2024 lukien. Tämä olisi toimeenpanon ja yrittäjien kannalta paras ratkaisu.

Sijaisapumaksu-uudistus

Sonja Lilius

2.8.2022

Nykyisin sijaisapumaksu määräytyy pelkästään MYEL-työtulon perusteella tietyn laskukaavan mukaan. Maksua korotetaan 50 %, jos maatalousyrittäjällä on YEL-toimintaa tai työsuhdeansioita.

Ehdotetussa muutoksessa sijaisapumaksussa otettaisiin huomioon sekä MYEL-työtulo että mahdollinen YEL-työtulo. Uudistus liittyy siihen, että YEL-vakuutetut elinkeinonharjoittajat pääsevät palvelujen piiriin. MYEL- ja YEL-työtulon määräytymisperusteissa on eroavaisuuksia. YEL-toiminnassa vakuuttamisen alaraja on puolet korkeampi ja vakuutuksessa huomioidaan kaikki mahdollinen yritystoiminta. MYEL-vakuutuksessa voidaan huomioida vain sellainen maatalouden liitännäistoiminta, joka verotetaan maatilatalouden tuloverolain mukaan. MYEL-vakuutuksen piiriin kuuluu myös porotalous, metsätalous, kalastus ja apurahatyö. Koska YEL-vakuutukseenkin otetaan kaikki henkilön yrittäjäjärjestelmässä vakuutettu toiminta, myös MYEL-vakuutettu toiminta otettaisiin kokonaisuudessaan huomioon sijaisapumaksun perusteissa. Mela pitää perusteltuna, että vain yrittäjäeläkejärjestelmässä vakuutetut työansiot ovat maksun perusteena. Mela pitää tarkoituksenmukaisena, ettei sijaisapumaksun perusteissa oteta huomioon mahdollisia palkkatuloja. Tämä ajatus on perusteltu ottaen huomioon, että päätoimisuusvaatimuksesta luovutaan tässä lakiesityksessä.

Ehdotetun muutoksen myötä sijaisapumaksu olisi kaikilla aina vähintään alimman maksuluokan mukainen. Jos henkilö olisi jo alimmassa maksuluokassa, hän ei voisi enää saada 27 c §:n mukaista alennusta maksuunsa. Tämä poikkeaa nykytilanteesta, jossa alennuksen enimmäismäärästä ei ole säännöksiä. Ehdotus on toimeenpanon kannalta selkeyttävä, mutta johtaa siihen, että maksu on alimmassa luokassa aina alimman luokan suuruinen, eikä ole mitään alentamismahdollisuutta.

Lisäksi lomituspäätöslain 27 §:n 2 momentissa määrätyissä tilanteissa maksun on todettu olevan 8,70 euroa. Tällöin on tulokinnanvaraista, koskeeko 27 c §:ssä säädetty alennus näitä henkilöitä, koska alennussäännöksessä viitataan vain työtulo-luokkiin. Tämän vuoksi Mela esittää, että säännöksen kirjoitusasua muutettaisiin siten, että 27 §:n 2 momentissa todettaisiin 27 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen maatalousyrittäjien kuuluvan työtuloluokkaan 25 000 – 35 000 euroa. Tällöin 27 c §:ssä oleva alennussäännös ulottuisi myös näihin yrittäjiin, mitä on pidettävä yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta tärkeänä.

Korvaus itse järjestetystä lomituksesta ja korvauksen hakeminen

Mela pitää kannatettavana, että itse järjestetyn lomituksen korvausta korotetaan ja että korvaushakemuksen voi saattaa vireille myös palvelun tuottaja. Korvauksen hakemisaikaa lyhennetään kahdesta kuukaudesta kuukauteen. Samalla on myös tiukennettu säännöstä, jonka mukaan myöhästynyt hakemus voidaan tutkia. Tämä voi johtaa siihen, että ainakin alkuvaiheessa korvaukset jäävät saamatta. **Melan käsityksen mukaan ei ole välttämätöntä muuttaa nykyistä säännöstä koskien myöhästyneen hakemuksen tutkimista, vaan se olisi hyvä pitää ennallaan hakemisajan lyhentyessä kuukauteen.**

Mela tuo tässä yhteydessä esiin myös sen, että olisi tarkoituksenmukaista, että itse järjestetyn lomituksen korvaus voitaisiin maksaa, vaikka sijaisapuoikeus perustuu ehdolliseen päätökseen. Paikallisyksikön järjestämissä lomituksissa palvelu annetaan ja kustannus palvelun järjestämisestä yhtä lailla syntyy perustuen ehdolliseen päätökseen. Mela on saanut asiasta asiakaspalautetta, sillä joissain tilanteissa etuus päätöksen antaminen voi eri syistä viivästyä ja maatalousyrittäjän itse järjestettyä lomitusta tekeväälle yrittäjälle pitäisi pystyä maksamaan korvaus. Muutoin on vaarana, ettei ko. lomituspäätöksellä halua enää tulla tilalle tekemään lomitustyötä.

Mikäli ehdollinen päätös raukeaisi, maatalousyrittäjä olisi velvollinen suorittamaan takaisin yrittäjälle suoritettua korvauksen paikallisyksikölle nykyisen lomituspäätöksen perusteella. Ehdotettua uutta 29 §:n sanamuotoa voitaisiin muuttaa seuraavasti: "tai itse järjestetystä lomituksesta aiheutuvia kustannuksia on korvattu perusteettomasti sitovaan päätökseen tai rauenneeseen ehdolliseen päätökseen perustuen."

Tällainen muutos edistäisi yhdenvertaisuutta paikallisyksikön järjestämän ja itse järjestetyn lomituksen välillä. Sijaisapupäätökset perustuvat varsin usein ehdollisiin päätöksiin, jonka vuoksi olisi tärkeätä varmistaa palvelun toteutuminen myös itse järjestetyn lomituksen valinneilla maatalousyrittäjillä.

Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano

Lain 9 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös siitä, että Melan toimeenpanovastuuseen sisältyisi myös vastuu eläkelaitoksen ja paikallisyksiköiden tehtävissään käyttämästä maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tietojärjestelmästä, jossa käsiteltäisiin myös eläkelaitoksen tai paikallisyksikön lomituspalvelulain 45 §:n nojalla saamia tietoja. Säännös on hyvä ja tarpeellinen tietosuojasuojauksen sääntely huomioon ottaen.

Lomituspalvelujen piiriin tulee YEL-vakuutettuja kotieläintuotantoa harjoittavia henkilöitä, jolloin paikallisyksiköt tarvitsevat YEL-vakuutustietoja. Myös sijaisapumaksu-uudistuksen takia tarvitaan työtulotietoja. Nämä tiedot tullaan saamaan Eläketurvakeskuksen kautta keskitetysti suoraan Melan ylläpitämään tietojärjestelmään. Paikallisyksiköt tarvitsevat tietoja lomitusjärjestelmän toimeenpanossa. Ehdotetun sääntelyn kautta Melalla on tietosuoja-asetuksen edellyttämä lakisääteinen käsittelyprosessi välittää tiedot Melan ylläpitämän tietojärjestelmän kautta paikallisyksiköille.

Takaisinperintä lomituspalvelua saaneelta maatalousyrittäjältä

Takaisinperintää koskevia säännöksiä ehdotetaan lakiesityksessä muutettavaksi. Esityksessä on uusi ehdotus, jonka mukaan perusteettomasti annetusta lomituksesta alkaisi juosta korko heti siitä lukien, kun perusteeton lomituspalvelu on annettu, mikäli on kysymys EU:n valtiontukisääntöjen rikkomisesta johtuvasta asiasta.

Mela toteaa, että nykyisessä lainsäädännössä ei ole korkosäännöstä niiden tilanteiden varalle, että joudutaan perimään takaisin perusteettomasti annettua lomituspalvelua. Takaisinperintäpäätöksen perusteella lähetetään lasku ja siihen liittyy

Sonja Lilius

2.8.2022

viivästyskorko. Mikäli korkoa perittäisiin siitä lukien, kun perusteeton palvelu on annettu voi koronmaksuvelvollisuus aiheuttaa huomattavan lisäyksen takaisinperittävään summaan. Ottaen huomioon palvelun luonne, Mela esittää harkittavaksi voisiko olla mahdollista edelleen lähteä siitä ajatuksesta kuin nykyisinkin, ettei korkoa määrättäisi. Useimmiten on kysymys työkyvyttömyyssijaisapuun liittyvästä tilanteesta, jolloin koronmaksuvelvollisuus voi aiheuttaa isoja vaikeuksia tilalle. Perusteettomasti annetut lomituspalvelut voivat nousta esiin jopa vuosien kuluttua palvelun antamisesta.

Koronmaksuvelvollisuus liittyy esitetyssä säännöksessä vain niihin tilanteisiin, joissa on kysymys EU:n valtiontuen ehtojen täyttämisen rikkomisesta. Tämä on tarkoituksenmukainen raja, mikäli koronmaksuvelvollisuutta koskeva säännös toteutetaan. Tavallisin syy maatalousalan valtiontuen ehtojen rikkomiseen on yleensä se, että palvelu on annettu ennen kuin kirjallinen hakemus on tehty.

Yhteisvastuu saatavista

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi toissijaisvastuuta koskevia säännöksiä. Toissijaisvastuussa olisivat palvelua saaneen maatalousyrittäjän lisäksi:

- maatalousyritys sen ollessa oikeushenkilö
- jokainen oikeushenkilö, jolla on omistus- ja hallintaoikeus maatalousyritykseen
- jokainen luonnollinen henkilö, jolla olisi omistus- ja hallintaoikeus maatalousyritykseen ja joka on eläkevakuutettu tai olisi muutoin kuin ikänsä puolesta eläkevakuutettu toimintaan osallistumisesta yrittäjänä MYEL:n tai YEL:n mukaisella vakuutuksella.

Säännökseen on lisätty nyt nimenomainen maininta siitä, että myös perustettuomasti annetun palvelun perusteella takaisinperittävä määrä on yhteisvastuun piirissä. Yhteisvastuu on siten varsin laaja.

Yhteisvastuusäännöksestä ei ilmene, miten muut yrittäjät tulevat tietoiseksi vastuustaan, eikä säännöksessä ole nimenomaisesti todettu, että yhteisvastuuseen nimetyillä olisi mahdollista saada asiasta valituskelpoinen päätös. Tätä on pidettävä epäkohtana, sillä vastuu voi olla kymmeniä tuhansia euroja ja joissain tilanteissa voi olla epäselvää, kuuluuko henkilö yhteisvastuun piiriin. Erityisesti ilmaisu, "tai olisi muutoin kuin ikänsä puolesta eläkevakuutettu toimintaan osallistumisesta yrittäjänä MYEL:n tai YEL:n mukaisella vakuutuksella" ei ole tarkkarajainen ottaen huomioon, minkälaiseen rahalliseen vastuuseen henkilö voi joutua. Tämä voi johtaa siihen, että vastuuseen voidaan laittaa eläkkeellä oleva tai alle 18-vuotias henkilö ilman, että ko. henkilöllä olisi valitusmahdollisuutta koskien hänelle langetettua toissijaisvastuuta. Toissijaisvastuu toisen henkilön käyttämästä palvelusta, joka osoittautuikin perusteettomaksi, on Suomen oikeusjärjestyksessä todella laaja ja poikkeuksellinen asia, ja vastuuseen määrätyn oikeusturva edellyttää, että vastuun rajat on voitava saattaa tutkittavaksi muutoksenhakumenettelyllä.

Säännöksen mukaan oikeushenkilö, jolla on omistus- tai hallintaoikeus maatalousyritykseen, on yhteisvastuussa saatavista. Täten osakeyhtiö, joka omistaa esim. 2 % osakeyhtiöstä, jossa yrittäjät käyttävät lomituspalveluja voisi joutua

Sonja Lilius

2.8.2022

toissijaisvastuuseen toisen osakeyhtiön toiminnassa aiheutuneesta laskusta (toisen yhtiön yrittäjän henkilökohtainen lomituspalvelu). Tämä sääntely poikkeaa yhtiölainsäädännön periaatteista ja tältä osin olisi hyvä saada oikeusministeriön näkemys asiaan. Esityksen perusteluista ilmenee, että tarkoitus on, ettei vähemmistösjoiittaja voi joutua vastuuseen. Melan käsityksen mukaan olisi toissijaisuusvastuun kannalta jo varsin riittävää, että säännöksessä on 1 ja 3 kohdassa mainitut asiat.

Pidämme hyvänä ehdotusta, että kuolinpesä vastaa vain omilla varoillaan.

Takaisinperinnän kohtuullistaminen

Nykyisen säännöksen mukaan takaisinperinnästä voidaan luopua osittain tai kokonaan, jos se katsotaan kohtuulliseksi eikä perusteeton etu ole aiheutunut palvelun saajan taikka hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Takaisinperintä on kuitenkin toteutettava täysimääräisenä, jos on kysymys ehdollisen päätöksen raukeamisesta tai EU:n valtioneuvoston päätöksessä olevan ehdon rikkomisesta.

Lakiehdotuksessa takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytyksiä koskien perusteetonta palvelua saanutta maatalousyrittäjää on tiukennettu. Kohtuullistaminen on mahdollista vain, jos takaisinperintään johtaneet seikat eivät johdu säännöksessä lueteltujen tahojen omasta menettelystä ja jos heidän taloudellinen asemansa on poikkeuksellisen heikko.

Nykyisin on takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytykset selvitetty pyytämällä selvitys perusteetonta palvelua käyttäneeltä yrittäjältä. Hän on voinut tuoda esiin erilaisia sosiaalistaloudellisia seikkoja, miksi takaisinperintää tulisi voida kohtuullistaa. Selvityksessä on tuotu esiin yrityksen tilannetta sekä henkilökohtaisia olosuhteita kuten omaa työkykyä tai perheen tilannetta.

Takaisinperintäprosessi menee niin, että ensin arvioidaan kohtuullistamisen edellytykset ja saadun selvityksen perusteella määritetään, peritäänkö takaisin palvelun käyttäjälle myönnetty perusteeton lomitus kokonaisuudessaan. Summa, joka päätetään periä, takaisinperitään ensi sijassa palvelua perusteettomasti käyttäneeltä. Jos tämä ei onnistu, käännytään toissijaisvastuussa olevien puoleen. Nyt ehdotetussa sääntelyssä toissijaisten henkilöiden taloudellinen tilanne selvitetään jo ennen kuin on määritetty se takaisinperittävä summa, josta palvelua käyttänyt on vastuussa. Tämä on iso muutos nykytilaan. Ennen päätöksen antamista on kuultava kaikkia toissijaisuusvastuussa olevia henkilöitä ja yrityksiä. Lisäksi pohdittavaksi tulee toissijaisuusvastuussa olevien asianosaisasema, koska annettavalla takaisinperintäpäätöksellä on välittömiä oikeusvaikutuksia myös heihin. Tulisiko oikeushenkilöllä, joka omistaa osuuden maatalousyrityksestä olla itsenäinen valitusoikeus muutoksenhakuvaiheessa palvelua käyttäneelle annettavaan takaisinperintäpäätökseen? Lisäksi toissijaisvastuussa oleville esim. oikeushenkilölle, joka omistaa osuuden lomituspalvelua saaneesta yrityksestä, tulisi väistämättä tietoon salassapidettäviä asioita palvelua käyttäneestä henkilöstä toissijaisvastuu- ja takaisinperinnän kohtuullistamisasiaa käsiteltäessä.

Sonja Lilius

2.8.2022

Kokonaisharkinnassa otetaan huomioon kaikkien toissijaisvastuussa olevien eli oikeushenkilön tai luonnollisen henkilön tulon ansainnassa kaikista eri tulon lähteistä saamat tulot, kaikki tulon ansaintaan liittyvät menot, tulon ansaintaan liittyvä varallisuus ja tulon ansaintaan liittyvät velkojen lyhennykset. **Melan käsityksen mukaan kohtuullistamisen edellytykset ovat uudessa sääntelyssä niin tiukat, ettei käytännössä juuri koskaan kohtuullistaminen tule olemaan mahdollista.**

Takaisinperinnästä ovat palvelun saaneen lisäksi vastuussa

-maatalousyritys sen ollessa oikeushenkilö

-jokainen oikeushenkilö, jolla on omistus- ja hallintaoikeus maatalousyritykseen

-jokainen luonnollinen henkilö, jolla olisi omistus- ja hallintaoikeus maatalousyritykseen ja joka on eläkevakuutettu tai olisi muutoin kuin ikänsä puolesta eläkevakuutettu toimintaan osallistumisesta yrittäjänä MYEL:n tai YEL:n mukaisella vakuutuksella.

Koska on selvitettävä kaikkien em. luettelossa olevien tahojen taloudellinen asema, lisää ehdotettu muutos hallinnollista työmäärää ja lopputulema selvittelyjen jälkeen lienee useimmiten se, ettei kohtuullistamista pidetä mahdollisena, koska ei voida todeta kaikkien taloudellisen aseman olevan poikkeuksellisen heikko.

Melan käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että kohtuullistaminen olisi mahdollista nykyisin säännöin. Melan käsityksen mukaan nykyiset kohtuullistamissäännökset eivät johda yrittäjien eriarvioiseen kohteluun, koska laissa oleva kohtuullistamissäännös koskee yhdenvertaisesti kaikkia maatalousyrittäjiä, joihin kohdistuu perusteettoman etuuden takaisinperintä. Kaikkia kuullaan takaisinperinnästä ja sen kohtuullistamisesta ennen päätöksen antamista. Takaisinperinnän kohtuullistamisesta tai siitä, ettei perintää ole kohtuullistettu voi valittaa ensin oikaisuvaatimuksella Melaan ja sen jälkeen hallinto-oikeuteen. Mela ei siten näe, että kohtuullistamissäännösten olemassaoloon lainsäädännössä liittyisi yhdenvertaisuusongelmia.

Oikeustapauksessa, johon lakiesityksen perusteluissa viitataan (Eesti-Pagaar-tapaus) ei ole otettu kantaa kansallisiin kohtuullistamissäännöksiin, joissa kohtuullistaminen on mahdollista, kun on kysymys kansallisen lisäehdon täyttämisen rikkomisesta. Eesti-Pagaar tapaus koski EU-osarahoitteista tukea, jossa oli rikottu EU-lainsäädännön keskeistä ehtoa. Melan käsityksen mukaan nykyisen lainsäädännön kohtuullistamissäännöksiä ei ole välttämätöntä muuttaa ja tiukentaa esitetyllä tavalla, vaan komissiolle olisi mahdollista edelleen esittää nykyisen sisältöistä kohtuullistamissäännöstä.

Kysymyksessä on sosiaaliturvaan liittyvä hyvinvointipalvelu, jolloin takaisinperinnän kohtuullistamisessa tulisi voida ottaa huomioon muitakin seikkoja kuin yksin taloudelliset seikat. Sosiaalivakuutuslainsäädännössä otetaan yleensä huomioon henkilön sosiaalis-taloudelliset olosuhteet sekä se, onko kysymyksessä ollut etuuden myöntäneen tahon tekemän virhe. Näitä seikkoja on voitu huomioida nykyisten säännösten perusteella myös lomituksen takaisinperintätilanteissa. Ei ole pidettävä

Sonja Lilius

2.8.2022

tarkoituksenmukaisena, että maatalouden lomituspalvelujärjestelmään, joka on sosiaaliturvaan liittyvä hyvinvointipalvelu ja jota käytetään erityisesti työkyvyttömyyslanteissa, säädetään kaikista tiukimmat takaisinperinnän kohtuullistamisen edellytykset. **Koska kyseessä on kansallisesti rahoitettu järjestelmä, olisi Melan käsityksen mukaan edelleen mahdollista lähteä siitä, että kohtuullistamiselle olisi samat edellytykset kuin nykyisinkin, silloin kun takaisinperintä perustuu kansallisessa lainsäädännössä asetetun ehdon täyttymättä jäämiseen.**

Voimaantulosäännös

Lakiesityksessä esitetään, että hakemista koskevat säännökset (18 ja 23 a §) esitetään muutettavaksi, jonka vuoksi lain voimaan tullessa vireillä olevat hakemukset ratkaistaisiin nykyisten säännösten mukaan. Itse järjestetyn lomituksen osalta, mikäli hakemus oikeudesta sijaisapuun on vireillä lain voimaan tullessa oikeus sijaisapuun määräytyy nykyisten säännösten mukaan. Voimaantulosäännökseen tulisi lisätä myös säännös siitä, että mikäli itse järjestetyssä lomituksessa oikeus sijaisapuun on ratkaistu nykyisen lainsäädännön mukaan, myös korvaushakemuksen tekemiseen ja sen ratkaisemiseen noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Mm. korvausten hakemisaikaa on muutettu uusilla säännöksillä nykyisestä kahdesta kuukaudesta yhteen kuukauteen ja samoin ehtoja, joilla myöhästynyt korvaushakemus voidaan tutkia. Voi tulla myös esiin tilanne, jossa sijaisapuoikeutta koskeva päätös on jo annettu, eikä lain voimaan tullessa ole mitään vireillä. Tämän vuoksi on tarpeen säätää siitä, että korvaushakemus tulee tehdä vanhojen sääntöjen mukaan, jos sijaisapuoikeuspäätöskin on ratkaistu vanhojen sääntöjen mukaan. Asia tulisi mielestämme hoitaa itse voimaantulosäännöksessä, ei perusteluilla säätämällä. Kaikissa tilanteissa ei lain voimaantullessa asiakkailla ole välttämättä juuri silloin vireillä mitään ja tällaisessa tilanteessa ei yksin perustelujen perusteella voida soveltaa vanhoja säännöksiä.

Säännöksen mukaan tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen hakemukseen ja lomituspalvelun myöntämistä koskevaan asiaan sekä perusteettomasti myönnetyn lomituspalvelun takaisinperintäasiaan ja muuhun mahdolliseen asiakasta koskevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa vireillä olleita säännöksiä. Lakiesityksessä tiukennetaan selkeästi takaisinperinnän kohtuullistamista koskevia säännöksiä. Uusiin säännöksiin liittyy myös koronmaksuvelvollisuus niissä tilanteissa, kun on rikottu valtiontuen ehtoja. Voimaantulosäännöksistä tulisi selkeästi ilmetä, mitkä tapaukset käsitellään uuden lainsäädännön ja mitkä tapaukset vanhan lievemmän lainsäädännön mukaan. Nyt säädetään, että tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen perusteettomasti myönnetyn lomituspalvelun takaisinperintäasiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säännös ei ole tarkkarajainen, sillä siitä ei ilmene, milloin takaisinperintäasia on tullut vireille säännöksessä tarkoitettulla tavalla. Takaisinperintäasiat lähtevät yleensä liikkeelle Melan kuntatarastuksista. Voimaantulosäännöksen säätelyn perusteella ei ole selvää, milloin takaisinperintäasia on tullut vireille. Onko se silloin, kun asia on tullut paikallisyksikön tietoon tarkastuksessa? Vai vasta kun asiakkaalle on lähetetty asiassa kuulemiskirje paikallisyksikön toimesta? Tätä asiaa olisi syytä täsmentää voimaantulosäännöksessä toteamalla, milloin vireilletulon katsotaan tapahtuneen.

Sonja Lilius

2.8.2022

Vaihtoehtoisesti Melan käsityksen mukaan takaisinperintäsäännöksen osalta saataisiin tarkkarajainen säännös esim. toteamalla voimaantulosäännöksessä, että jos perusteettomasti annettua lomituspalvelua on haettu ennen tämän lain voimaan tuloa/takaisinperinnän peruste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä koskien takaisinperintää ja koronmaksuvelvollisuutta. Tällöin asia ei jäisi riippumaan siitä, milloin paikallisyksikkö käsittelee asian. Vastaavasti voitaisiin menetellä 40 a §:ään ehdotettujen säännösten osalta koskien kuntien palautusvelvollisuutta. Vanhentumissäännöksiä (30 c § ja 47 a §) sen sijaan olisi tarkoituksenmukaista soveltaa kaikkiin takaisinperintäasioihin, koska se selkiinnittäisi nykyistä tulkinnanvaraista tilannetta siitä, sovelletaanko velan vanhentumislain katkaisusäännöksiä lomituspalvelulain takaisinperintätilanteisiin.

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi sijaisapumaksun määräytymistä koskevia säännöksiä. Melan voimaantulosäännöstä koskevan tulkinnan mukaan, mikäli sijaisapuoikeus myönnetään nykyisin säännöksiin, myös maksun osalta noudatetaan nykyisiä säännöksiä.

Voimaantulosäännöksessä todetaan, että tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan myönnettyä lomituspalvelua voi käyttää enintään neljän kuukauden aikana tämän lain voimaantulosta. Säännös koskee sekä vuosilomaoikeutta että sijaisapuoikeutta. Jos asiakkaalla on tällöin vuoden 2023 lomituspalveluja yhä käyttämättä, aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä asiakkaalle myönnetään uudella päätöksellä lomituspalvelut tämän lain mukaisesti. Näitä koskeva hakemus on tehtävä viiden kuukauden aikana tämän lain voimaantulosta. Tältä osin Mela toteaa, että voi käydä niinkin, ettei asiakkaalle voida uusien säännösten perusteella myöntää ko. lomituspalvelua (esim. hevosyrittäjät), jonka vuoksi säännöksen sanamuoto olisi parempi olla "asiakkaalle annetaan uusi päätös oikeudesta lomituspalveluihin tämän lain mukaisesti aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä".

Lisäksi Mela toteaa, että nykyiseen tietojärjestelmään ei ole mahdollista tehdä kahta vuosilomahakemusta samalle vuodelle. Tämä tarkoittaa, että toinen hakemus on tehtävä lomakkeella. Tämä lisää merkittävästi hallinnollista työtä.

Viittaamme lisäksi kommenttiimme kohdassa samanaikaisesti pidettävät vuosilomat ja esitämme, että tämä muutos tulisi voimaan vasta 1.1.2024 lukien, jolloin kaikki vuosilomat määräytyvät uusien säännösten mukaisesti.

Asetusluonnos

Uuden asetusluonnoksen 4 §:ssä on säännökset kokonaistyöajan tehtäväosuuden ja lomituspalvelun keston tarkistamisesta. Mainitussa säännöksessä on todettu lomituspalvelulain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erittäin painavana syynä, jonka johdosta tehtäväosuuksia voidaan tarkistaa kalenterivuoden aikana pidettävän kuolemaa, toistaiseksi myönnetylle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä tai muuta vastaavaa syytä. Säännöksestä on poistettu nykyisessä asetuksessa oleva painava syy eli maatalousyrittäjien tai maatilalla työskentelevien henkilöiden lukumäärän

Sonja Lilius

2.8.2022

muuttuminen. Tällä seikalla voi olla esim. avioerotilanteessa vahva vaikutus maatalousyrittäjien tehtäväosuuksiin, jos toinen yrittäjästä yhtäkkiä lähtee tilalta.

Melan käsityksen mukaan nykyisessä asetuksessa olevaa säännöstä ei ole tältä osin tarvetta muuttaa. Jos tehtäväosuuksien suorittajien määrä muuttuu, tulisi tehtäväosuus voida tarkistaa kesken kalenterivuoden samoin kuin nykyisinkin. Kokonaistyöaika ja tehtäväosuudet määritetään käytännössä vuosilomahakemuksen yhteydessä. Mikäli muutos yrittäjien määrässä tapahtuisi heti vuosilomapäätöksen saamisen jälkeen, maatalousyrittäjän tehtäväosuus olisi virheellisesti määritetty koko kalenterivuodelle ja jos hän joutuisi hoitamaan poislähteneen yrittäjän tehtäväosuuden, hänen oikeutensa lomituspalveluihin ei toteutuisi siten kuin lain tavoitteena on, koska hän saisi lomitusta vain omaan ennen toisen yrittäjän lähtemistä määritettyyn tehtäväosuuteensa.

Laki turkistuottajien lomituspalveluista

Turkistuottajien osalta lakiehdotus sisältää ehdotuksen, että turkistuottajan toiminnassa kokonaistyöajan tulisi olla vähintään 4,5 tuntia. Tältä osin viittaamme maatalouslomituksen osalta lausumaamme, että kokonaistyöaika palvelun piiriin pääsyn rajaajana on kovin harkinnanvarainen asia, eikä sitä ole pidettävä riittävän tarkkarajaisena rajanvetokriteerinä. Muiltakin osin viittaamme edellä maatalouslomituksen osalta antamiimme kommentteihin siltä osin kuin on ehdotettu yhdenmukaisia säännöksiä turkistuottajien lomituspalveluista annettuun lakiin.

Lisäksi toteamme, että turkistuottajien lomituspalvelulakiin on lisätty säännös siitä, että kotieläinyksiköt on oltava turkistilalla tai 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset täyttävällä turkistuottajalla, jolla on oltava pakollinen MYEL tai YEL-vakuutus ja joka täyttää muutoin kuin ikänsä puolesta yrittäjän pakollisen eläkevakuutuksen myöntämisen edellytykset. Edellytyksen on täyttyvä lomituspalvelun käyttö- ja myöntämisaikakohtana. Turkistuottajan lomituspalveluja ovat vuosiloma ja lisävapaa. Turkistuottajan joutuessa kuntoutustuelle ja jos vakuutus päättyy vaikuttaa se myös samassa yrityksessä työskentelevän yrittäjän oikeuteen saada lomituspalveluja, mikäli eläimet ovat juuri tämän työkyvyttömäksi tulleen yrittäjän hallinnassa. Täten vastaavasti kuin maatalouslomituksessa on oltava säädettyä poikkeus tilanteita varten, jolloin eläimiä hallinnassaan pitävä turkistuottaja ei työkyvyttömyytensä johdosta pysty täyttämään 3 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa säädettyä edellytystä. Turkistuottajien on lain 10 §:n mukaan pidettävä lomansa samanaikaisesti, jos he käyttävät paikallisyksikön järjestämiä palveluja. Jos toinen yrittäjästä on kuntoutustuelle ja MYEL-vakuutus ei ole voimassa, ei myöskään toinen yrittäjä pääse lomalle, mikäli kuntoutustuelle olevan vakuutus ei ole voimassa. Itse järjestetyssä lomituksessa ei edellytetä lomien samanaikaisuutta. Tällöin vuosiloman pitämisen esteeksi voi muodostua juuri se, etteivät eläimet ole MYEL tai YEL-vakuutetun yrittäjän hallinnassa tai että kotieläinyksikköön ei voida lukea kaikkia eläimiä.

Sonja Lilius

2.8.2022

Lakiin on ehdotettu tuotavaksi uusia säännöksiä liittyen perusteettomiin valtionkorvauksiin sekä tilanteeseen, jossa Mela ei myönnä valtionkorvausta, jos jo ennen tilityksen vahvistamista havaitaan, että on myönnetty perusteetonta lomitusta. Mela kannattaa ajatusta siitä, että turkistuottajien lomituspäätöksien otetaan säännökset kunnan velvollisuudesta palauttaa perusteettomasti maksetut valtionkorvaukset vastaavalla tavalla kuin maatalousyrittäjien lomitussääntönsä. Mela ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena, että sääntely olisi erilaista kuin maatalousyrittäjien lomituspäätöksissä jo heti vuodesta 2023 lukien.

Lakiesityksen tarkoituksena oli yhdenmukaistaa lomitussääntöjen erilaiset säännökset. Tämän vuoksi Mela esittää, että turkistuottajien lomituspäätöksien tulisi tältäkin osin olla yhdenmukaisia maatalousyrittäjien lomituspäätöksien kanssa.

Lakiin ehdotetaan uutta 28 a §:ää, jonka mukaan kunnalla on velvollisuus palauttaa Melalle kalenterivuoden aikana perusteettomasti järjestetystä lomituspäätöksistä aiheutuneet kustannukset, jotka paikallisyksikkö on perinyt takaisin lomituspäätöksien saajilta. Sääntönsä sanamuodossa ei ole otettu huomioon tosisijaisilta maksuvelvollisilta saatuja suorituksia.

Maatalouslomituksessa kunnan palautusvelvollisuus on maatalousyrittäjään kohdistuvasta takaisinperintäpäätöksestä riippumaton itsenäinen velvollisuus, eikä palautusvelvollisuutta ole kytketty siihen, mitä on saatu perittyä takaisin palvelun käyttäjältä. Melan käsityksen mukaan olisi hyvä, että tilityksen jälkeinen palautusvelvollisuus olisi turkistuottajien lomitussääntönsä samalla lailla maatalousyrittäjään kohdistuvasta takaisinperinnästä riippumaton velvollisuus niissä tilanteissa, kun lomitusta on järjestetty perusteettomasti. Melan käsityksen mukaan sääntönsä sisällön tulisi vastata maatalousyrittäjien lomituspäätöksien 40 a §:n sisältöä.

Samoin 29 §:ssä säädetty suorittamatta jäänyt valtionkorvaus sisältää koronmaksuvelvollisuuden, mitä ei ole maatalousyrittäjien lomituspäätöksissä. Mela ei pidä esitettyä koronmaksuvelvollisuussääntönsä tarpeellisenä.

Ehdotuksessa on nyt uusi sääntö perusteettoman edun palautuksesta (31 a §). Perusteettomalla edulla tarkoitettaisiin sekä perusteettomasti järjestetystä lomituksesta aiheutuneita kustannuksia, joita ei saisi perittyä asiakkaalta 28 a §:n mukaisesti sekä 25 §:n mukaisia kustannuksia, joita ei voitaisi pitää asianmukaisina (lakiesityksen 25 §:n ja 28 a §:n kohdalla olevien perusteluiden mukaan). Kuitenkin itse sääntönsä 31 a §:ssä todetaan, että sen lisäksi mitä 28 a §:ssä säädetään (säädetään velvollisuudesta palauttaa asiakkaalta perityt saatavat), kunnalla on velvollisuus palauttaa yli 100 euron arvoiset **muut** perusteettomat edut. Sääntönsä sanamuoto on epäselvä, eikä suoraan sisällä perusteluissa olevaa ajatusta, että jos perintä epäonnistuu, palautus on kuitenkin tehtävä. Koska sääntönsä asetetaan palautusvelvollisuus kunnalle itse sääntönsä tulisi tarkkarajaisemmin määritellä, mitä tarkoitetaan perusteettomalla edulla eli se mitä on todettu perustelujen tasolla tulisi todeta itse sääntönsä. Eräiltä osin sääntely nyt menee päällekkäin eli on 28 a §:n

Sonja Lilius

2.8.2022

mukainen menettely ja 31 a §: n mukainen menettely, ja näiden suhde toisiinsa olisi selkeytettävä säännösten avulla.

Takaisinperintä asiakkaalta voi kestää pitkään. Mikäli asiakkaalta ei saada perittyä saatavaa, perintä tulisi kohdistaa toissijaisiin ja käydä perintämenettely läpi heidänkin osaltaan.

Perusteettomasta edusta kunnan olisi maksettava korkoa sen kalenterivuoden alusta, jota edeltävän vuoden aikana perusteeton etu on maksettu. Tältä osin Mela toteaa, että mikäli kyse on paikallisyksikön järjestämästä lomituspalvelusta ei aina siis kyse ole perusteettoman edun maksamisesta vaan palvelun järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten palauttamisesta (tilanteet, josta perusteettomasti järjestetystä lomituksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu takaisinperittyä). Koronmaksuvelvollisuus alkaa perusteettoman edun palautuksen osalta aikaisemmin kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelujen mukaisissa säännöksissä. Tämä voi ohjata paikallisyksikköä siihen, että halutaan mahdollisimman nopeasti palauttaa etuus, eikä jatkaa perintää asiakkaan suuntaan.

Käytännössä perusteettomat lomituspalvelut havaitaan useimmiten tarkastuksissa ja sen jälkeen asia käsitellään paikallisyksikön suuntaan ja paikallisyksikkö kääntyy tämän jälkeen asiakkaan suuntaan tai kysyy kohtuullistamismahdollisuutta Melalta siinä yhteydessä, kun kunnan palautusvelvollisuutta käsitellään. Tämä on ollut toimiva ja looginen etenemistapa. Nyt ehdotettavien säännösten osalta jää epäselväksi, missä vaiheessa Mela voisi lähettää paikallisyksikölle laskun palautettavasta perusteettomasta edusta. Kuka on asiassa aloitteellinen, koska Mela ei tiedä takaisinperintän tilannetta? Siinä vaiheessa, kun Mela saa kunnalta tilityksen yhteydessä tiedon luottotappioksi kirjaamisesta saa Mela tiedon, ettei perintä ilmeisesti ole onnistunut. Melan valtionkorvausohjeistuksen mukaan, jotta kunta voi saada valtionkorvauksen luottotappioon sen tulee jatkaa perintää vähintään viisi vuotta. Tällöin ei kunnalta voitaisi 31 a §:n mukaan vaatia perusteettoman edun palautusta, koska perintä on vielä kesken (vaikka saatava on jo merkitty luottotappioksi kunnan kirjanpitoa koskevien säännösten perusteella).

Vaarana on myös vanhentuminen, mikäli perintä asiakkaalta tai toissijaisilta etenee hitaasti, mutta etenee kuitenkin. Mela esittää, että kunnan palautusvelvollisuutta ja asiakkaan takaisinperintävelvollisuutta pidettäisiin edelleen toisistaan erillisinä asioina. Sääntely olisi samansisältöinen maatalousyrittäjien lomituspalvelulain kanssa ja koronmaksuvelvollisuudet yhdenmukaiset. Tämä on toimeenpanon kannalta huomattavasti selkeämpi vaihtoehto.

Esityksen 31 a §:n mukaan palautettavan perusteettoman edun määrää voidaan kohtuullistaa siltä osin kuin edun perusteettomuus ei ole selvää edellyttäen, että lain säädäntöä on noudatettu. Tältä osin Melan toteaa, että mitään perusteetonta etua ei yleensä voi syntyä kenellekään, jos on toimittu lainmukaisesti. Mela esittää, että kohtuullistamissäännös on sanamuodoltaan ja sisällöltään samanlainen kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 40 a §:n 4 momentissa. Se antaa tällöin mahdollisuuden kohtuullistaa kaikissa erilaisissa tilanteissa, joissa joudutaan perimään

Sonja Lilius

2.8.2022

takaisin paikallisyksiköltä, eikä ole perusteltua, että turkistuottajien järjestelmän osalta säännös olisi erilainen ja tiukempi.

Mela esittää, että takaisinperintäsäännökset ja kunnan palautusvelvollisuutta koskevat säännökset olisivat yhdenmukaisia maatalouden lomitussjärjestelmän kanssa, koska paikallisyksikkö toimeenpanee molempia järjestelmiä ja on hallinnollisesti tarkoituksenmukaista, ettei sääntelyssä ole eroavaisuuksia. Mela viittaa myös edellä maatalousyrittäjien lomituspäalvelujärjestelmän osalta antamiinsa lausumiin myös tässä yhteydessä siltä osin kuin on kysymys takaisinperintää ja sen kohdennustamismahdollisuutta sekä koronmaksuvelvollisuutta koskevista säännöksistä sekä toissijaisuusvastuuta koskevista säännöksistä.

Lain 31 a §:n yksityiskohtaisia perusteluja koskevassa kohdassa sivulla 105 on todettu seuraavasti "On mahdollista, että myös Mela voisi saada perusteettoman valtion korvauksen tai muun taloudellisen edun. Edellä ehdotetun 28 a §:n mukaan paikallisyksiköt palauttavat Melalle lomituspäalvelujen saajilta takaisinperittyjä määriä. Mela voisi pyrkiä käyttämään esimerkiksi nämä palautukset turkistuottajien lomitussjärjestelmän ulkopuolisiin tarkoituksiin, jolloin Mela olisi saanut perusteetonta etua, jota koskisi 31 a §:ssä tarkoitettu palautusvelvollisuus" Mela ei vastusta sitä, että perusteettoman edun palautusta koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös Melaan, mutta säännöksen perusteluissa ei tulisi esittää spekulatiivisia väitteitä siitä, että Mela käyttäisi varoja muuhun kuin laissa säädettyihin tarkoituksiin. Esitämmekin edellä mainitun lauseen poistettavaksi. Perusteluissa voisi esim. vain lyhyesti todeta, että säännös koskisi myös Maatalousyrittäjien eläkelaitosta, jonka tehtävänä on jakaa valtionrahoitusta paikallisyksikköinä toimiville kunnille ja palauttaa valtiolle kunnilta saamansa perusteettoman edun palautukset huomioimalla ne valtionosuuslaskelmassa tuloina. **Kuten edellä olemme todenneet, Mela pitää kuitenkin parempana, että sääntely olisi samanlainen maatalouden lomitussjärjestelmän kanssa. Maatalousyrittäjien eläkelaitosta voisi palautusvelvollisuuden osalta turkistuottajien järjestelmässä koskea vastaavanlainen säännös kuin maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain 47 §:ssä.**

Mela viittaa myös turkistuottajien lain voimaantulosäännöksen osalta maatalousyrittäjien lomitusslainsäädännön osalta antamiinsa lausumiin. Koska takaisinperintäsääntely ja kunnan palautusvelvollisuutta koskeva sääntely on uutta, on erityisen tärkeää, että voimaantulosäännöksestä ilmenee tarkkarajaisesti mistä lukien uusia säännöksiä sovelletaan.

Laki poronhoitajien sijaisavusta annetusta laista

Nykyisen säännöksen mukaan on edellytetty MYEL 10 a §:n mukaista MYEL-vakuutusta. Uudessa säännöksessä edellytetään, että poronhoitaja on yrittäjänä eläkevakuumutettu poronhoidosta maatalousyrittäjän eläkelain mukaisella vakuutuksella tai että hän täyttää muutoin kuin ikänsä puolesta yrittäjän pakollisen eläkevakuumutuksen myöntämisen edellytykset. Ehdotettu säännös ei enää mahdollista sitä, että poronhoitaja voisi MYEL-perheenjäsenenä saada sijaisapua. MYEL:n mukaan yrittäjänä vakuutetaan poronomistaja ja perheenjäsenenä voidaan vakuuttaa henkilö, joka

Sonja Lilius

2.8.2022

osallistuu perheenjäsenenä poronomistajan tekemään työhön. Käytännössä poronhoitajien osalta ei juurikaan ole muita kuin yrittäjävakuutuksia ja sijaisavun saaminen edellyttää porojen omistamista yksin tai yhdessä perheenjäsenen kanssa.

Poronhoitajien sijaisapulain osalta viittamme maatalouslomituksen osalta antamiimme kommentteihin koskien takaisinperinnän kohtuullistamista sekä koronmaksuvelvollisuutta. Samoin voimaantulosäännöksen osalta toteamme samat kommentit kuin olemme edellä esittäneet maatalouslomitusta koskien.

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Tulotietojärjestelmässä on palkansaajien palkkatiedot sekä etuustiedot. Etuuksilla tarkoitetaan eri sosiaalivakuutusjärjestelmistä myönnettäviä etuuksia. Ehdotetussa säännöksessä esitetään, että kunnilla ja Melalla olisi oikeus saada tulotietojärjestelmästä välttämättömät tiedot lomituspäätösten toimeenpanoa varten. Melan käsityksen mukaan lomituspäätöksessä päätösmuutoksen luopumisen jälkeen käytännössä tarvitaan vain etuustietoja. Tulotietojärjestelmä sisältää tiedon etuudesta ja etuuden maksamisesta, ja sen vuoksi monesti joudutaan kuitenkin edelleenkin hankkimaan lisätietoja asiakkaalta tai etuuden myöntäjältä.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Mela toteaa, että YEL-yrittäjien lomituspäätöksiin pääsyyksi oli varattu erillinen määräraha hallitusohjelman liitteessä (määrältään 6 miljoonaa euroa). Melan käsityksen mukaan tätä EU-lainsäädännöstä johtuvaa muutosta ei ollut tarkoitus rahoittaa maatalouslomituspäätöksistä tehtävillä säästöillä. HE:n perustelujen mukaan YEL-yrittäjistä arvioidaan aiheutuvan enintään 4,1 miljoonan euroinen kustannus eli vähemmän kuin etukäteen arvioitu 6 miljoonaa.

Lakiesityksessä ehdotetuista muista muutoksista on puolestaan arvioitu aiheutuvan 7,364 miljoonaa euroa lisäkustannuksia ja 10,450 miljoonaa euroa kustannussäästöjä. Näyttäisi siltä, että säästöjä olisi tulossa n. 3,1 miljoonaa euroa enemmän kuin olisi tarpeen, jotta ehdotus olisi kustannusneutraali. Melan käsityksen mukaan tavoitteena valmistelussa oli kustannusneutraali lakiesitys ilman, että otetaan huomioon YEL-vakuutettujen tulo järjestelmään. Tämä edellä kerrottu säästö mahdollistaisi sen, ettei olisi välttämätöntä toteuttaa esimerkiksi kotieläinyksikköjen alarajan nostoa (arvioitu säästö 2,8 miljoonaa euroa) tai maatalousyrityksen kokonaistyöajan 3 tunnin vähimmäiskesto (arvioitu säästö 0,3 miljoonaa euroa).

Yhteenveto lakiesityksen kustannusvaikutuksista ilman EVL-yrittäjien mukaan tuloa lomitukseen piiriin (johon erillinen määrärahavaraus)

Kustannusten lisäykset	euroa
Päätösmuutoksen poistaminen	5 800 000
Lomaoikeus kesken vuotta	50 000
Sijaisapu osasairauspvr perusteella	700 000

Sonja Lilius

2.8.2022

Sijaisapu 40% työkyvyn aleneman perusteella (osakuntoutus-tuki)	100 000
Sijaisapu puolustusvoimien vapaaeht. harjoitukseen	30 000
Opastus myös ennen maksullista lomittaja-apua	120 000
Itse järjestetyn korvauksen nostaminen 1 eurolla	500 000
Valvontakäynnin palvelumaksun alentaminen	64 000
	7 364 000

Kustannusten vähennykset

Hevoslomituksen rajoittaminen siitoshevosiin	4 750 000
Ky-alarajan nosto ja uusi ky-määritelmä	3 100 000
Maatalousyrityksen kokonaistyöaika väh. 3h	300 000
Tarveharkinnan lieventäminen sijaisavussa	50 000
Enintään 2 lomituskäyntiä/vrk	250 000
Yötyön rajoittaminen	650 000
Samanaikaisten lomien pitovelvoitteen laajentaminen	1 300 000
Yhteisvastuu saatavista -säädöksen täsmentäminen	50 000
	10 450 000

Yhteenveto

Kustannusten lisäykset	7 364 000
Kustannusten vähennykset	10 450 000
Erotus	-3 086 000

Yhteenveto Melan esittämistä muutoksista

Mela toteaa, että 1. vaiheen lomitusuudistusta on käsitelty Melassa toimivassa lomitusasioiden seurantaryhmässä, jossa ovat mukana kaikki keskeiset lomitussuunnitelman toimeenpanoon liittyvät sidosryhmätahot. Tämä on mahdollistanut sen, että lomitussuunnitelmaan liittyvät sidosryhmät ovat voineet kokouksissa tuoda esiin näkemyksiään ehdotetuista muutoksista. Myös Mela on näin tehnyt. Keskustelu on ollut hedelmällistä ja rakentavaa ja lisännyt ymmärrystä esitettävistä muutoksista ja niiden taustoista. Esitys sisältää joiltain osin, erityisesti työkyvyttömyyssijaisavun osalta, parannuksia lomituspalvelujen käyttäjille. Lomituspalvelujen piiriin pääsemiselle asetettuja edellytyksiä on eräiltä osin tiukennettu ja nämä muutokset vaikuttavat keskeisesti lomituspalvelujen käyttäjiin ja aiheuttavat myös uudenlaista hallinnollista työtä lomituksen paikallisyksiköille. Seurantaryhmässä tehdyn valmistelun jälkeen esitykseen jäi asioita, jotka Melan käsityksen mukaan ovat toimeenpanon kannalta niin keskeisiä, että tuomme ne lausuntokierroksella nyt uudelleen esiin ja harkittavaksi.

Ohessa yhteenveto Melan keskeisimmistä huomioista ehdotukseen:

-tulisi harkita voitaisiinko teknisluonteiset käsitteistöä ja pykälänumerointia koskevat muutokset toteuttaa vasta kokonaisuudistuksen yhteydessä, koska ne aiheuttavat

Sonja Lilius

2.8.2022

valtavasti muutoksia nykyiseen tietojärjestelmään, joka on käytössä enää muutaman vuoden

- tulisi harkita onko tarpeen nostaa edellytetty kotieläinyksikkömäärä yhdeksään
- kolmen tunnin kokonaistyöaika-rajauksen on liian tulkinnanvarainen rajaus sen suhteen, kuka pääsee järjestelmään, kotieläinyksiköt tulisi riittää rajauksena
- kotieläinten hallintaoikeutta koskevasta lomituspäivien saamisen yleistä edellytystä tulisi luopua tai ainakin tarkentaa siten, että kaikkiin lomituspäiväihin olisi kuitenkin oikeus niissä tilanteissa, kun MYEL- tai YEL -vakuutus on katkennut tilapäisen työkyvyttömyyden johdosta henkilöllä, jonka hallinnassa yrityksen kotieläimet ovat (ks. tarkemmin sivut 2-3), jotta turvataan tilan muiden yrittäjien oikeus lomituspäiväihin
- sijaisapuoikeustarvetta koskevaa nykyistä säännöstä ei ole tarvetta muuttaa ehdotetulla tavalla
- jatkokuntoutustukihakemusten osalta tulisi määrittää mihin ajankohtaan asti sijaisapuoikeus on voimassa (Mela esittää, että samalla tavalla kuin ensihakemuksenkin osalta)
- tartuntatautipäiväraha tulisi lisätä työkyvyttömyyssijaisapua koskevaan etuusluetteloon
- yritystoiminnan ja kuolinpesän sijaisapua koskevissa säännöksissä tulisi säilyttää nykyinen kuuden kuukauden aika asioiden järjestämiselle
- samanaikaisesti pidettäviä vuosilomia koskeva muutos tulisi tulla voimaan vasta aikaisintaan 1.1.2024 lukien
- erityishoitorahaa koskevan lapsen hoidon osalta 730 päivän enimmäisajan laskentaan varten tulisi määritellä tarkastelu-aika päivien laskemiselle
- oikeus sijaisapuun, jos kyse vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 19 §:n mukaisista erityistehtävistä, tulisi selkeyttää perusteluissa tai säännöksissä
- tulisi ratkaista kysymys siitä, miten yrittäjän kokonaistyöaika ja tehtäväosuutta koskeva säännös yhteensovitetään ehdotetun uuden säännöksen kanssa, jonka mukaan paikallisyksikkö on velvollinen järjestämään vain kaksi käyntiä
- vuosiloman hakemista koskevaan säännökseen tulisi ottaa säännös siitä, että mikäli MYEL-vakuutus on vahvistettu yrittäjälle vasta vuosiloman hakemisajan jälkeen, maatalousyrittäjällä on oikeus hakea vuosilomaa paikallisyksikön vahvistaman hakuaikojen jälkeen.
- sijaisapumaksuja koskeva alennussäännös tulisi koskea myös niitä, joilla maksu on 8,70 euroa lomituspäivälain 27 §:n 2 momentin nojalla
- takaisinperinnän kohtuullistamissäännös koskien maatalousyrittäjiä tulisi säilyttää ennallaan, toissijaisuusvastuusta tulisi olla mahdollisuus valittaa ja vastuu tulisi rajata vain maatalousyrittäjiin sekä lomituspäivälain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin ks. tarkemmin sivut 15 – 18. Koronmaksuvelvollisuussäännöstä tulisi vielä pohtia onko välttämätön.
- itse järjestetyn lomituksen osalta ei ole tarvetta muuttaa säännöksiä koskien myöhästyneen hakemuksen tutkimista
- ehdollisten päätösten osalta myös itse järjestetyssä lomituksessa korvaus palvelun tuottajalle pitäisi voida maksaa ehdollisen päätöksen tilanteissa jo ennen kuin sosiaalivakuutusetuus on myönnetty

Sonja Lilius

2.8.2022

-voimaantulosäännöstä tulisi tarkentaa, jotta sääntely olisi tarkkarajaista ja tiedettäisiin varmuudella kumman lain mukaisia säännöksiä noudatetaan erityisesti takaisinperintäsäännösten osalta (ks. tarkemmin sivut 18 - 20)

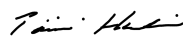
-lomituspäätöslain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erittäin painavana syynä, jonka johdosta tehtäväosuuksia voidaan tarkistaa kalenterivuoden aikana tulisi edelleen pitää sitä, että maatalousyrittäjien tai maatilalla työskentelevien henkilöiden lukumäärä muuttuu.

-turkistuottajien ja poronhoitajien järjestelmien osalta samat huomiot niiltä osin kuin säännökset ovat yhtenevät, esitämme myös, että takaisinperintää ja kunnan palautusvelvollisuutta koskevat säännökset olisivat turkistuottajien järjestelmässä samanlaiset kuin maatalousyrittäjien lomituspäätöslain järjestelmässä.

Lopuksi

Mela on edellä tuonut esiin lomituspäätöslain keskeisenä toimeenpanijana lakiehdotuksen säännöksiin liittyvät näkemykset, joita Mela pitää lomituspäätöslain toimeenpanon ja lomituspäätöslain perustavoitteiden kannalta tärkeinä. Melalla on erityinen huoli valtakunnallisen tietojärjestelmän ylläpitäjänä siitä, miten kaikki ehdotetut muutokset saadaan toteutettua lakiehdotuksen haastavassa aikataulussa siten, että tietojärjestelmä toimii moitteettomasti. Tämän vuoksi esitämme harkittavaksi, että ei-välttämättömät muutokset toteutettaisiin vasta kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tämä olisi myös toimeenpanokustannusten osalta tarkoituksenmukainen ratkaisu, koska kokonaisuudistuksen yhteydessä rakennetaan täysin uusi tietojärjestelmä. Toivomme, että lausunnossamme esiin tuodut asiat huomioidaan jatkovalmistelussa lakiesityksen kiireisestä aikataulusta huolimatta ja olemme mielellämme mukana jatkovalmistelussa.

MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAITOS

Päivi Huotari
Toimitusjohtaja

Päivi Wallin
Johtaja